

NEDERLANDSE
TAALUNIE

**Het
Verdrag
inzake
de
Nederlandse
Taalunie**

De Nederlandse Taalunie

Inhoud

- 7** Woord vooraf
- 9** Verdrag tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de Nederlandse Taalunie
- 10** Hoofdstuk I Doel en inhoud
- 12** Hoofdstuk II Organen
- 14** Hoofdstuk III Geldmiddelen
- 15** Hoofdstuk IV Slotbepalingen
- 17** Memorie van Toelichting bij het Verdrag inzake de Nederlandse Taalunie
- 45** Besluit van het Comité van Ministers van 27 januari 1982 houdende de instelling van een voorbereidende structuur van de Nederlandse Taalunie
- 47** Besluit van het Comité van Ministers van 1 maart 1984 houdende de vaststelling van enige bepalingen bij het operationeel worden van de Nederlandse Taalunie
- 49** Besluit van het Comité van Ministers van 19 juni 1984 houdende vaststelling van de plaats van vestiging van de zetel van de Nederlandse Taalunie
- 51** Bronvermelding
- 52** Colofon

Woord vooraf

Dit drukwerk bevat de tekst van het Verdrag tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de Nederlandse Taalunie, de Memorie van Toelichting bij het Verdrag en enige besluiten van het Comité van Ministers betreffende de instelling van een voorlopige structuur, de vaststelling van enige bepalingen bij het operationeel worden van de Nederlandse Taalunie, en de instelling van de plaats van vestiging.

Het Verdrag werd op 9 september 1980 tijdens een plechtige bijeenkomst in het Egmontpaleis te Brussel voor het Koninkrijk der Nederlanden en voor het Koninkrijk België getekend.

De Belgische en de Nederlandse regering hadden het Verdrag en de Memorie van Toelichting reeds eerder goedgekeurd op voorstel van onderscheidenlijk mevrouw R. de Backer-van Ocken, minister van de Nederlandse Gemeenschap en de heer J. Ramaekers, minister van Nationale Opvoeding van België en van mevrouw M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen, minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en de heer A. Pais, minister van Onderwijs en Wetenschappen van Nederland.

De teksten werden opgesteld door een commissie van Belgische en Nederlandse ambtenaren, genaamd Begeleidingscommissie, die begin 1979 door de genoemde bewindslieden was ingesteld en onder meer werd belast met 'de bestudering, bijstelling en juridische toetsing van de teksten die waren ontworpen door een Werkgroep ad hoc. De teksten van de werkgroep ad hoc waren in december 1976 aan de beide regeringen aangeboden, en spoedig daarna op ruime schaal verspreid. Mede in het licht van ontvangen adviezen en commentaren hechtten de betrokken Belgische en Nederlandse bewindslieden in 1978 hun goedkeuring aan het beginsel en de grote lijnen van de voorstellen van de Werkgroep ad hoc en gaven zij aan de Begeleidingscommissie de hierboven vermelde opdracht.

Op 28 april 1981, onderscheidenlijk op 23 juni 1981 werd het verdrag door de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal goedgekeurd en op 2 juli 1981 volgde de goedkeuring door de Vlaamse Raad. Op 27 januari 1982 had in de Ridderzaal te 's-Gravenhage de uitwisseling van de ratificatieoorkonden plaats. Krachtens het bepaalde in artikel 23, lid 2, trad het verdrag in werking op de eerste dag van de derde maand volgende op de dag van de uitwisseling van de akten van bekrachtiging, zijnde 1 april 1982.

Sedert de ondertekening van het verdrag op 9 september 1980 hebben in België enkele ingrijpende staatkundige hervormingen hun beslag gekregen.

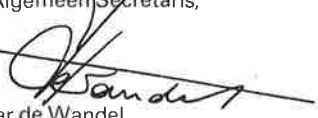
Zo spreekt het verdrag in artikel 11 over de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap in België. Deze raad werd op grond van artikel 93 van de Bijzondere wet van 8

augustus 1980 tot hervorming der instellingen opgeheven. De Raad van de Vlaamse Gemeenschap is, volgens artikel 1 van diezelfde Bijzondere wet, bevoegd en oefent de bevoegdheden uit van de gewestorganen.

Het verdrag is gepubliceerd in het Belgische Staatsblad van 19 februari 1982, nr. 34 (met een vertaling in het Frans) en in het Tractatenblad van het Koninkrijk der Nederlanden 1980, nr. 147. Het verdrag is bekrachtigd en de akten van bekrachtiging zijn op 27 januari 1982 te 's-Gravenhage uitgewisseld. Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft zal het verdrag vooralsnog alleen voor Nederland gelden, hoewel het verdrag volgens de Rijkswet van 24 juni 1981 (Stb. 453) is goedgekeurd voor het gehele Koninkrijk (Tractatenblad van het Koninkrijk der Nederlanden 1982, nr. 16).

De Algemeen Secretaris,

Oscar de Wandel

's-Gravenhage, 21 januari 1988

Verdrag tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de Nederlandse Taalunie, ondertekend te Brussel op 9 september 1980

Zijne Majesteit de Koning der Belgen en
Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden:

Zich bewust van het belang van de Nederlandse taal voor de samenleving in Hun landen;

Zich ervan bewust dat de overheden van Hun landen samen medeverantwoordelijk zijn voor de Nederlandse taal als instrument van maatschappelijk verkeer en als uitdrukkingmiddel van wetenschap en letteren, alsmede voor de vaardigheid in het gebruik ervan;

Ervan overtuigd dat grotere bekendheid met de Nederlandse taal en letteren in het buitenland zal leiden tot meer waardering voor de Nederlandse cultuur;

Ervan overtuigd dat de gemeenschappelijke zorg voor de Nederlandse taal de banden tussen de Nederlandstaligen in Hun landen zal versterken;

Erkennend dat het Verdrag betreffende de culturele en intellectuele betrekkingen tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden, dat op 16 mei 1946 tussen Hun landen is gesloten, de onderlinge betrekkingen in grote mate heeft bevorderd en mede heeft geleid tot een hechtere samenwerking tussen de Nederlandstaligen in Hun landen;

Verlangend, in het licht van het voorgaande, aan Hun samenwerking op het gebied van de Nederlandse taal een meer institutioneel karakter te geven;

Hebben besloten tot de instelling van een unie op het gebied van de Nederlandse taal en hebben hiertoe als Hun gevolmachtigden aangewezen:

Zijne Majesteit de Koning der Belgen: Zijne Excellentie de Heer Ch.-F. Nothomb, Minister van Buitenlandse Zaken;

Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden: Zijne Excellentie de Heer D. F. van der Mei, Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken;

Die, na hun in goede en behoorlijke vorm bevonden volmachten te hebben overgelegd, het volgende zijn overeengekomen:

Hoofdstuk I

Doel en inhoud

Artikel 1

Het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden stellen bij dit Verdrag de Nederlandse Taalunie in (hierna te noemen de Taalunie).

Artikel 2

- 1** De Taalunie heeft tot doel de integratie van Nederland en de Nederlandse gemeenschap in België op het gebied van de Nederlandse taal en letteren in de ruimste zin.
- 2** Tot dit gebied behoren: de taal en letteren als onderwerp van wetenschap, de letteren als vorm van kunst, de taal als communicatiemiddel van de wetenschappen, de taal als medium van de letteren, het onderwijs van de taal en van de letteren en, meer in het algemeen, de taal als instrument van maatschappelijk verkeer.

Artikel 3

Tot de doelstellingen van de Taalunie behoren:

- a** de gemeenschappelijke ontwikkeling van de Nederlandse taal;
- b** de gemeenschappelijke bevordering van de kennis en het verantwoorde gebruik van de Nederlandse taal;
- c** de gemeenschappelijke bevordering van de Nederlandse letteren;
- d** de gemeenschappelijke bevordering van de studie en verspreiding van de Nederlandse taal en letteren in het buitenland.

Artikel 4

De Hoge Verdragsluitende Partijen besluiten tot:

- a** de oprichting en de instandhouding van gemeenschappelijke instellingen voor de verwezenlijking van doelstellingen en maatregelen die in dit Verdrag zijn overeengekomen;
- b** het gemeenschappelijk bepalen van de officiële spelling en spraakkunst van de Nederlandse taal;
- c** het gemeenschappelijk bepalen van een gelijke terminologie ten behoeve van wetgeving en officiële publikaties;
- d** het voeren van een gemeenschappelijk beleid met betrekking tot particuliere initiatieven op het gebied van woordenboeken, woordenlijsten en grammatica's;
- e** het gemeenschappelijk bepalen van de toetsstenen voor het behalen van het 'Getuigschrift Nederlands als Vreemde Taal' en het gezamenlijk toekennen van het Getuigschrift;
- f** het voeren van een gemeenschappelijk beleid met betrekking tot de Nederlandse taal en letteren in internationaal verband, in het bijzonder in de Europese Gemeenschappen;
- g** het plegen van overleg, wanneer in hun betrekkingen tot derde landen of tot internationale instellingen of bijeenkomsten de belangen van de Nederlandse taal of de doelstellingen van dit Verdrag in het geding zijn.

Artikel 5

De Hoge Verdragsluitende Partijen zullen bovendien, waar zij dit nodig achten, gezamenlijk:

- a** het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de Nederlandse taal en letteren alsmede de ontwikkeling van de Nederlandse letteren aanmoedigen, daarbij inbegrepen het uitgeven en het verspreiden van boeken;
- b** het onderwijs in de Nederlandse taal en letteren bevorderen en ernaar streven dat daarbij wordt uitgegaan van de eenheid van de taal en de gemeenschappelijkheid van de letteren;
- c** streven naar een verantwoord gebruik van de Nederlandse taal, in het bijzonder in het onderwijs en in het ambtelijk verkeer;
- d** op het gebied van de massamedia initiatieven aanmoedigen die de verwezenlijking van de doelstellingen van de Taalunie beogen;
- e** de instelling van databanken op het gebied van de terminologie en het opstellen van woordenlijsten bevorderen;
- f** het onderwijs in de Nederlandse taal, letteren en cultuurgeschiedenis in het buitenland bevorderen of organiseren;
- g** de verspreiding in het buitenland van de Nederlandse letteren, al of niet in vertaling, aanmoedigen;
- h** particuliere initiatieven die tot de verwezenlijking van de doelstellingen van de Taalunie kunnen bijdragen, aanmoedigen.

Hoofdstuk II

Organen

Artikel 6

De organen van de Taalunie zijn:
a het Comité van Ministers;
b de Interparlementaire Commissie;
c de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren;
d het Algemeen Secretariaat.

Artikel 7

Het Comité van Ministers bepaalt het beleid van de Taalunie. Het draagt zorg voor de uitvoering van dit Verdrag met het oog op de verwezenlijking van de daarin vervatte doelstellingen. Het doet aanbevelingen en stelt maatregelen vast ten behoeve van de uitvoering van dit Verdrag onder de erin aangegeven voorwaarden.

Het houdt toezicht op de uitvoering van zijn besluiten.

Het is met name bevoegd tot het sluiten van de in artikel 20 bedoelde associatieovereenkomsten.

In alle zaken de Taalunie betreffende wint het Comité van Ministers het advies in van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren. Het Comité van Ministers stelt de Statuten van de Raad vast.

Artikel 8

1 Ieder van de Hoge Verdragsluitende Partijen wijst ten minste twee leden van de regering aan om zitting te nemen in het Comité van Ministers. Bij voorkeur komen die leden van de regering in aanmerking die belast zijn met de zorg voor onderwijs en cultuur.

2 Ieder van de Hoge Verdragsluitende Partijen kan, telkens als zij het gewenst acht, andere leden van haar regering uitnodigen aan de vergaderingen deel te nemen.

3 Ieder van de Hoge Verdragsluitende Partijen beschikt over één stem.

Artikel 9

1 Het Comité van Ministers komt ten minste éénmaal per jaar bijeen.

In dringende gevallen komt het bijeen op verzoek van de regering van één van de Hoge Verdragsluitende Partijen.

2 De vergaderingen van het Comité van Ministers worden beurtelings door een Belgisch en een Nederlands lid voorgezeten, ongeacht de plaats van de vergadering.

Artikel 10

De Interparlementaire Commissie is bevoegd te beraadslagen over alle zaken die op de Taalunie betrekking hebben en zich daarover tot het Comité van Ministers te richten.

De Interparlementaire Commissie regelt zelf haar werkzaamheden.

Artikel 11

De Interparlementaire Commissie bestaat uit ten minste veertien leden, van wie de helft wordt gekozen uit en door de

Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap in België en de andere helft uit en door de Staten-Generaal in Nederland.

Artikel 12

De Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren, hierna genoemd de Raad, heeft tot taak:

- a desgevraagd of uit eigen beweging aan het Comité van Ministers adviezen uit te brengen en maatregelen voor te stellen met betrekking tot de doelstellingen en beleidsvoornemens in artikel 2, 3, 4 en 5 genoemd;
- b alle verdere werkzaamheden en taken te verrichten die voortvloeien uit zijn Statuten.

Artikel 13

De samenstelling en de werkwijze van de Raad worden geregeld in zijn Statuten.

Artikel 14

- 1 Het Algemeen Secretariaat is het beleidsvoorbereidend en beleidsuitvoerend orgaan van de Taalunie.
Het staat ten dienste van het Comité van Ministers, van de Raad en desgewenst van de Interparlementaire Commissie. Gehoord de Raad, stelt het Comité van Ministers regelen vast voor de wijze waarop het Algemeen Secretariaat zijn werkzaamheden ten dienste van deze organen verricht.
- 2 Het Algemeen Secretariaat bestaat uit de Algemeen Secretaris en zijn medewerkers. De Algemeen Secretaris is van Nederlandse of Belgische nationaliteit. De Algemeen Secretaris of een door hem aangewezen vertegenwoordiger woont de vergaderingen van de in het eerste lid genoemde organen bij, tenzij het desbetreffende orgaan anders beslist. Hij heeft daarin een raadgevende stem.
- 3 Gehoord de Raad, stelt het Comité van Ministers de personeelssamenstelling en de rechtspositie van het personeel van het Algemeen Secretariaat vast.
- 4 Het Comité van Ministers benoemt, schorst en ontslaat de Algemeen Secretaris, gehoord de Raad.
Het bepaalt diens salaris, pensioen, toelagen en andere arbeidsvoorwaarden.
- 5 Met inachtneming van de bepaling in het derde lid benoemt, schorst en ontslaat de Algemeen Secretaris het overige personeel van het Algemeen Secretariaat, een en ander volgens nader door het Comité van Ministers, de Raad gehoord, te stellen regelen.

Artikel 15

De zetel van de Taalunie is gevestigd op een door het Comité van Ministers te bepalen plaats.

Artikel 16

- 1 De Taalunie bezit rechtspersoonlijkheid. Zij geniet op het grondgebied van ieder van de Hoge Verdragsluitende Partijen dezelfde rechtsbevoegdheid als door de nationale wetgeving aan rechtspersonen wordt toegekend, voor zover deze nodig is voor de uitoefening van haar taak en voor het verwezenlijken van haar doelstellingen. In het bijzonder kan zij contracten naar burgerlijk recht sluiten, onroerende en roerende goederen verwerven en vervreemden, particuliere en openbare gelden ontvangen en uitgeven, alsmede in rechte optreden. De Taalunie wordt hiertoe door de Algemeen Secretaris vertegenwoordigd.
- 2 De voorrechten en immunititeiten welke nodig zijn voor de uitoefening van de functies en voor het bereiken van de doelstellingen van de Taalunie worden vastgelegd in een tussen de Hoge Verdragsluitende Partijen te sluiten Protocol.

Hoofdstuk III Geldmiddelen

Artikel 17

De Hoge Verdragsluitende Partijen verstrekken de Taalunie de voor de uitvoering van haar taak benodigde financiële middelen in een zodanige verhouding dat België éénderde en Nederland tweederde van de kosten betaalt.

Het Comité van Ministers heeft de bevoegdheid in daartoe aanleiding gevende gevallen hiervan af te wijken.

Het Comité van Ministers stelt de begroting van de Taalunie en de regelen omtrent het financiële beheer vast.

Hoofdstuk IV

Slotbepalingen

Artikel 18

Elk geschil tussen de Hoge Verdragsluitende Partijen betreffende de uitlegging of de toepassing van het Verdrag, dat niet door onderhandelingen kan worden opgelost, zal worden voorgelegd aan een arbitragecommissie waarvan de samenstelling door het Comité van Ministers wordt bepaald.

Artikel 19

- 1 Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft is de werking van dit Verdrag beperkt tot het Rijk in Europa.
- 2 De werking van dit Verdrag kan worden uitgebreid tot de Nederlandse Antillen door middel van een diplomatieke notawisseling.

Artikel 20

Onder voorbehoud van voorafgaande goedkeuring van de Hoge Verdragsluitende Partijen kunnen andere Staten die aan activiteiten van de Taalunie wensen mede te werken, met de Taalunie een associatieovereenkomst sluiten. De overeenkomst bepaalt de vormen en voorwaarden van deze samenwerking.

Artikel 21

- 1 Het Verdrag wordt gesloten voor onbepaalde tijd.
- 2 Ieder van de Hoge Verdragsluitende Partijen kan te allen tijde, na verloop van tien jaar na de dag waarop het Verdrag in werking is getreden, aan de andere Hoge Verdragsluitende Partij schriftelijk kennisgeving doen van haar besluit het Verdrag te beëindigen. De opzegging wordt van kracht twaalf maanden na de dag van ontvangst van deze kennisgeving door de andere Hoge Verdragsluitende Partij.

Artikel 22

Het Comité van Ministers kan de Hoge Verdragsluitende Partijen aanbevelingen doen tot wijziging van dit Verdrag.

Artikel 23

- 1 Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging zullen te 's-Gravenhage worden uitgewisseld.
- 2 Het Verdrag treedt in werking op de eerste dag van de derde maand volgende op de dag van de uitwisseling van de akten van bekrachtiging.

Ten blijke waarvan der gevolmachtigden dit Verdrag hebben ondertekend.

Gedaan te Brussel, op 9 september 1980, in tweevoud, in de Nederlandse taal.

Voor het Koninkrijk België: Charles F. Nothomb

Voor het Koninkrijk der Nederlanden: D. F. van der Mei

Memorie van Toelichting bij het Verdrag inzake de Nederlandse Taalunie

Inleiding

De culturele verbondenheid van Nederland en Nederlandstalig België manifesteert zich bovenal in de gemeenschappelijke taal: het Nederlands. De regeringen van België en Nederland zijn zich bewust van het belang van de Nederlandse taal voor de samenleving in en de samenwerking tussen hun beide landen. Zij achten zich daarom samen medeverantwoordelijk voor de ontwikkeling van de Nederlandse taal. Zij hebben derhalve besloten een unie op het gebied van de Nederlandse taal in te stellen, genaamd de Nederlandse Taalunie.

1

Hendrik van Veldeke treedt op het eind van de twaalfde eeuw in Limburg naar voren als de eerste dichter in de 'Nederlandse' taal van wie wij ons een beeld kunnen vormen. Het oudst gedateerde heiligenleven in onze taal, over Limburgs schutspatroon Sint Servaas, is van zijn hand. In zijn geboortestad Hasselt kreeg de hoofse dichter gestalte in steen.

Historisch overzicht

Inleiding

De eenheid van de Nederlandse taal en van de letteren waarvan die taal het medium is, is een gegeven dat uit de geschiedenis van de Lage Landen tot ons komt.

Hendrik van Veldeke, Hadewijch, Jan van Ruusbroec, Jacob van Maerlant, Geert Groote, Michiel de Swaen, de schrijvers van *Vanden vos Reinaerde*, *Elckerlijc* en *Mariken van Nieumeghen* – en vele anderen – behoren tot het vroegste gemeenschappelijk erfgoed van onze taal en cultuur.

In de Middeleeuwen, de Renaissance en ook in latere eeuwen wordt de taal veelal genoemd naar het gewest waar zij wordt gesproken. De benaming 'Nederlantsch' vindt men evenwel reeds in een incunabel van 1482. In de tweede helft van de zestiende eeuw groeit in de Nederlanden een saamhorigheidsgevoel boven de gewesten uit, maar het zal nog tot onze dagen duren vooraleer nagenoeg alle Nederlandstaligen hun taal Nederlands noemen. In het buitenland bestaan omtrent eenheid en benaming van onze taal ook nu nog vele misvattingen.

De onderlinge verscheidenheid van de gewesten van de Lage Landen – gevolg en oorzaak van etnische, aardrijkskundige, godsdienstige, economische, sociale en bestuurlijke factoren – heeft op die eenheid haar natuurlijke invloed gehad en heeft haar geleidelijk aan ontwikkeld tot een levenskrachtig geheel.

De blijvende groei naar eenheid blijkt onder andere uit twee publikaties uit de tweede helft van de 16e eeuw. Bij de Antwerpse uitgever Plantijn verschijnt in 1574 het door Cornelius Kiliaan samengesteld *Dictionarium*, waarin een wetenschappelijke beschrijving wordt gegeven van de toen in het Nederlandse taalgebied in gebruik zijnde woorden. Het is nog altijd een van de beste bronnen van de Nederlandse taal in de 16e eeuw. In opdracht van de Amsterdamse rederijderskamer *De Eglantier* verschijnt in 1584 van de hand van Hendrik Laurensz Spiegel de *Twe-spraack van de Nederduytsche letterkunst*, waarin wordt gepoogd orde te scheppen in de verschillende schrijfgewoonten.

Ook aan de Statenvertaling van de Bijbel, die in 1637 verscheen, lag het streven naar een in alle Nederlandstalige gewesten verstaanbare tekst ten grondslag. Vandaar dat voor deze taak deskundigen uit de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden werden aangetrokken. Hun werk is van grote betekenis geweest voor de eenheid van het Nederlands.

Gememoreerd zij tenslotte dat tijdens de Tachtigjarige Oorlog vele 'Spaanse Brabanders' de wijk namen naar het Noorden, waar ze een belangrijke bijdrage zouden leveren tot Hollands' Gouden Eeuw.

Onder hen bevonden zich de Antwerpse ouders van Joost van den Vondel.

De staatkundige tweedeling – sedert 1648 – van het Nederlandse taalgebied heeft de eenheid van de taal niet geheel gebroken noch ontracht. Wel heeft zij desintegratie veroorzaakt, die grote schade heeft toegebracht aan het gebruik van het Nederlands als gemeenschappelijke omgangstaal binnen het taalgebied. Om deze schade ongedaan te maken zijn vooral in de laatste decennia talrijke initiatieven genomen, zowel van particuliere als van officiële zijde. Vele van die initiatieven hebben tot gunstige resultaten geleid. Het is echter steeds meer als een gemis ervaren dat een geschikt wettelijk kader ontbreekt om de eenheid van het taalgebruik te bevorderen. De rijping der geesten in beide landen en grondwettelijke ontwikkelingen van de laatste jaren in België hebben het mogelijk gemaakt thans structuren hiervoor op te bouwen. De Nederlandse Taalunie heeft onder andere tot doel hierin te voorzien.

Het navolgende geeft in grote lijnen een overzicht van de ontwikkelingen sinds 1648.

Van 1648 tot 1940

Tijdens de Tachtigjarige Oorlog vond een belangrijke uittocht plaats naar het Noorden. Ook vele letterkundigen uit het Zuiden vestigden zich in de Republiek. De Zuid-Nederlandse letteren werden daarmee voor eeuwen naar het tweede plan gedrongen. Schrijvers van formaat, opvallende persoonlijkheden, treffen we in de Zuidelijke Nederlanden tot ver in de 18e eeuw nauwelijks aan. Toch zijn er ook na 1648 op het gebied van taal en letteren contacten tussen de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden blijven bestaan.

Zo verschijnt in 1761, dus tijdens het Oostenrijkse bewind in de Zuidelijke Nederlanden, een *Nieuwe Nederduytsche spraek-konst*, samengesteld door de in Voorburg bij Den Haag geboren en in Antwerpen onderwijzende Jan des Roches, pedagogisch adviseur van de autoriteiten in de Oostenrijkse

Jacob van Maerlant schreef omstreeks 1266 een didactisch werk, dat naar hij wilde 'in Dietsche der Naturen Bloeme' zou heten. Maerlant was een nuchter man, met een afkeer van 'die scone walse poëten, die meer rimen dan si weten'.

De afgebeelde bladen zijn uit een handschrift van *Der Naturen Bloeme* dat omstreeks 1375 gereed kwam.

3
4

Mariken van Nieuwmechelen neemt afscheid van haar oom, nog onbewust van het verbond dat zij straks als 'Emmeken' zal aangaan met Moenen, de duivel. Zeven jaar leidt zij met Moenen een lustig leventje in Antwerpen. Dan weet zij hem te bewegen met haar naar Nijmegen terug te keren.

In Nijmegen voltrekt zich het wonder van Emmekens bekering, als zij op de markt de opvoering van een mirakelspel ziet. Moenens poging haar nogmaals, letterlijk, in het ongeluk te storten, mislukt.

De afbeeldingen zijn uit de vroegst bekende druk (1518) van dit spel, dat anno 1874 verfilmd werd.

Nederlanden, in 1785 benoemd tot inspecteur-generaal van het onderwijs te Brussel. In 1788 publiceert J. B. C. Verlooy, advocaat, later burgemeester van de stad Brussel, een *Verhandeling op d'onacht der moederlyke tael in de Nederlanden*, waarin hij vraagt om herstel van het onderwijs in de eigen taal en pleit voor de eenmaking van de Hollandse en Vlaamse letteren. In het Noorden kwam op 18 december 1804 de eerste officiële spellingregeling tot stand, toen het Staatsbewind van de Bataafse Republiek de conclusies aanvaardde van de *'Verhandeling over de Nederduitsche spelling, ter bevordering van eenparigheid in dezelve'*, die op last van de Agent van Nationale Opvoeding was geschreven door de Leidse hoogleraar in de Vaderlandse Taal en Welsprekendheid, Matthijs Siegenbeek. Hieruit ontstond het *Woordenboek voor de Nederduitsche spelling* (1805) dat in Noord en Zuid in gebruik is gebleven tot 1864. Toen werd in België de spelling-De Vries en Te Winkel ingevoerd. Ten tijde van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1815-1830) tracht de regering de positie van het Nederlands in het Zuiden te versterken. De langdurige politieke scheiding blijkt echter nog meer verschillen in taalgebruik te hebben teweeggebracht dan er voordien al bestonden. Na de omwenteling van 1830 gaan er in het Zuiden zelfs stemmen op om te komen tot een autonome Vlaamse taal. Toch had de korte hereniging bij een aantal Vlaamse letterkundigen de gedachte versterkt van de eenheid van de Nederlandse taal.

Geïnspireerd door J. A. Alberdingk Thijm organiseert dr. F. A. Snellaert – die met J. B. David en J. F. Willems behoort tot de belangrijkste figuren van de Vlaamse herleving na 1830 – in 1849 te Gent het eerste Taal- en Letterkundig Congres, waar Nederlandse en Vlaamse letterkundigen en schrijvers elkaar opnieuw ontmoeten. Hun bijeenkomst zou de eerste worden van een reeks congressen die tot 1912 afwisselend in België en in Nederland worden gehouden. Op dat eerste congres was de wens naar voren gekomen een zo volledig mogelijk woordenboek van de Nederlandse taal tot stand te brengen. Bij het in studie nemen van dit plan bleek alras dat eerst meer eenheid moest worden geschapen ten aanzien van de spelling. Onder auspiciën van het congres publiceert dr. L. A. te Winkel in 1863 zijn *Grondbeginselen der Nederlandsche Spelling* die de grondslag zouden vormen van de *Woordenlijst voor de Spelling der Nederlandsche Taal*, die hij in 1866, samen met prof. dr. M. de Vries, publiceert. De Belgische regering nam die grondbeginselen terstond in studie en vaardigde reeds op 21 november 1864 een Koninklijk Besluit uit waarbij de spelling-De Vries en Te Winkel verplicht werd gesteld voor het onderwijs in de staatsscholen en voor stukken uitgaande van de regering. Mede omdat opeenvolgende Nederlandse regeringen zich op het standpunt stelden dat spelling geen overheidszaak is, duurde het tot 1 januari 1883 voor in Nederland een soortgelijke beslissing werd genomen. Van die datum af gold dus eenzelfde spelling van de Nederlandse taal in beide landen; een eenheid die helaas in latere jaren weer verloren zou gaan. Intussen had het op het eerste Taal- en Letterkundig Congres van 1849 geopperde plan om, in navolging van Frankrijk en Duitsland, een uitgebreid woordenboek van de eigen taal samen te stellen, weerklink gevonden. Prof. dr. Matthias de Vries werkte het plan uit.

Na aanvaarding daarvan op het in 1851 te Brussel gehouden congres nam hij de leiding van de uitvoering daarvan op zich, daarin weldra bijgestaan door dr. L. A. te Winkel. Nadat deze beide geleerden regels voor de spelling hadden gesteld, kwam al spoedig de eerste aflevering van het *Woordenboek der*

Nederlandsche Taal gereed. In 1882 was het eerste deel voltooid.

De heropleving van het algemeen Nederlands taalbewustzijn leidde in België in 1883 tot de eerste taalwet op het gebied van het middelbaar onderwijs, waardoor onder meer het onderwijs van de Nederlandse taal in het Nederlands in plaats van in het Frans kon worden gegeven. Belangrijke mijlpalen waren voorts o.a. de oprichting van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde in 1886, het ontstaan van de literaire beweging Van Nu en Straks in 1893 en het toekennen van dezelfde rechtskracht aan de Nederlandse taal als aan de Franse taal bij de zogenaamde 'Gelijkheidswet' in 1898. In 1930 volgt de vernederlandsing van de universiteit van Gent. In de daarop volgende jaren worden in België taalwetten aangenomen ter algehele vernederlandsing van bestuur, onderwijs en rechtspraak in Vlaanderen. Dit waren op zich zelf belangrijke overheidsinitiatieven. Daarbij mag men evenwel niet uit het oog verliezen dat die opleving van de moedertaal, die diep was geworteld in het Vlaamse volk, uiteindelijk was te danken aan het inzicht, de toewijding en de moed van een actieve, taalbewuste groep Vlamingen. Hun ijveren vond spoedig weerklank bij letterlievenden en cultuurhistorici, vooral in het Zuiden, maar ook in het Noorden, waar een man als professor dr. Pieter C. A. Geyl na de Eerste Wereldoorlog met zijn werk *Geschiedenis van de Nederlandsche Stam*, de Groot-Nederlandse geschiedschrijving heeft ontwikkeld en de culturele saamhorigheid sterk heeft beïnvloed.

Ook in de eerste decennia van deze eeuw zijn er op het gebied van de spelling contacten tussen Noord en Zuid. Er worden veel, al of niet gemengde, commissies ingesteld en vele adviezen uitgebracht. Het valt daarbij op dat het nemen van eenzijdige beslissingen het streven naar eenheid niet uitsluit. De in 1883 bereikte eenheid van spelling (De Vries en Te Winkel) wordt in 1934 doorbroken door de invoering in Nederland van de spelling-Marchant. Maar in hetzelfde jaar stellen de beide regeringen een gemengde commissie in tot samenstelling van een woordenlijst. Het rapport van de commissie, dat, naar het jaar van zijn verschijnen, vooral bekend werd onder de aanduiding Rapport 1936, zou later de grondslag vormen van de leidraad van de *Woordenlijst van de Nederlandse Taal*, die in 1953 zou verschijnen. Rapport en woordenlijst werden samengesteld onder leiding van prof. dr. C. B. van Haeringen.

Dit korte overzicht kan de indruk wekken, dat de gevolgen van de scheiding van 1648 op het gebied van de taal niet al te ernstig zijn geweest. Dat zou een misvatting zijn. Het wezenlijke, de eenheid en de levenskracht van de taal, is gebleven, maar op het gebied van het gebruik van de taal in de zuidelijke gewesten en voor de communicatie tussen Noord en Zuid zijn die gevolgen rampzalig geweest.

Terwijl na 1648 in het Noorden het Nederlands de taal wordt van een rijke natie, die wereldpolitiek bedrijft en die ook in latere jaren blijft bestaan met welvarende kooplieden, financiers en ambachtslieden, gaat het Nederlands in het Zuiden in maatschappelijk opzicht snel achteruit. Die beweging wordt nog versneld door de economische teruggang van de Vlaamse gewesten. Het Nederlands verstikt in isolement hetgeen onherroepelijk een verbasteringsproces op gang brengt en bevordert. Het Nederlands had zijn natuurlijke plaats in het maatschappelijk weefsel verloren.

Het reveil van het Nederlands in Vlaanderen aan het begin van de 19e eeuw is mede voortgevloeid uit de toen in Europa algemeen opkomende idee van de natie op grondslag van de taal. Wat het Nederlands betreft werd dit doorkruist door de Belgische revolutie van 1830. Ondanks het feit dat de

alrehande staten condicien lande conintrikē
 en vzeemde contreyen Also wel van mannen
 als vrouwen persoenen wt indien. caldeen.
 macedonien. syrien. en turkien. als duytliche
 wallche. ouerlantsche. als nederlantsche tale
 ende sprake. elc houdende voet naden twee
 voizscreuen pipers en hoer spel In die teghen
 woirdicheit vandē voerscreuē princē die bat
 gheestelic dā wairlic scheen ¶ Doen tverstāt
 ghemerct hadde dat ic ernstelic dese ordinan-
 tie vandē danlle anscouwen hadde Soe wilt
 sij wel nochtans dat ic des onwys was leg-
 ghende de kennelle deser zake is di sonder my
 obegripelic ¶ Acteur Dat is waer ¶ Ver-
 stant Hier omē so ben ick gheneghen v hier
 of te informeren. Ten eynde dat ghij te bet-
 de nauolghende danllen verstaen. muecht.
 ¶ Acteur Dat bidde ic v ernstelic ¶ Ver-
 stant Die iōghe prince sittende indē throō
 is ghenaeemt cupido god der liefden De vrou-
 we houdende den barnenden sackel oft brāt
 uers ter rechter zide is venus goddinne sijn
 moeder De speelder mans persoē is ydel
 begheerte De vrouwe persoē mitter luy-
 te heet ledicheyt. Dit is te samen den dans
 vanden god der liefden ¶ Acteur wpe

DICTIONARIUM
TEVTONICO-LATINUM,
PRAECIPVAS LINGVAE TEVTONICAE

*Diſtiones Latine interpretatas,
ſeduloꝝ, cum Germanicis &
Gallicis collatas, breuiter
complectens:*

STVDIO ET OPERA
Cornelij Kiliani,

Quid hic praefitum fit, Praefatio ad Lectorem docebit.

ANTVERPIAE,
Apud Christophorum Plantinum.
Anno 1574.

5

Op het eind van de middeleeuwen komt voor de Lage Landen de benaming Nederlanden in zwang. Een reiziger uit die tijd kon er heel wat talen en tongvallen horen. De benaming 'Nederlantsch' treffen wij voor het eerst aan in een incunabel uit 1482.

6

De beroemde Antwerpse drukker en uitgever Plantijn heeft blijkbaar een markt gezien voor een uitgave over de Nederlandse taal van zijn tijd. In 1574 verscheen bij hem een *Dictionarium*, samengesteld door Cornelius Kiliaan, waarin van de toen gangbare Nederlandse woorden een wetenschappelijke beschrijving werd gegeven.

Vlaamse beweging sterk de nadruk legde op de eenheid van het Nederlands en de term Nederlands zelfs gebruikt werd in de eerste taalwetten (1873, 1878, 1883), bleef de staatkundige scheiding toch in veel opzichten desintegrerend werken.

In elk van de twee landen ontstaan op elk gebied van maatschappelijke activiteit afzonderlijke organisaties. Ook op het gebied van de taal. Elk van die organisaties heeft haar eigen besluitvormende en uitvoerende organen. In het beste geval ontmoeten vertegenwoordigers van het ene land op internationale congressen collega's van 'zuster-organisaties' uit het andere land.

Meestal tracht men dan te komen tot algemeen aangenomen aanbevelingen; maar aangezien de benadering van de vraagstukken zo uiteenlopend is, worden die teksten zelden meer dan vrome wensen.

De staatkundige scheiding heeft ook gevolgen gehad voor de benaming van de taal. Zij werd nu eens met Nederlands dan weer met Vlaams aangeduid. Pas in 1973 wordt in België door de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap, die is opgericht in het kader van de culturele autonomie, een decreet uitgevaardigd waarin wordt bepaald dat de taal die door de Nederlandse Cultuurgemeenschap in België wordt gebruikt officieel met de term Nederlands zal worden aangeduid, en dat, dientengevolge, in de bestaande wetten de termen Vlaams en Vlaamse taal zullen worden vervangen door de termen Nederlands en Nederlandse taal. De naam van de in 1886 opgerichte Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde werd in 1971 bij decreet gewijzigd in Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde.

Toch is ook nu nog aan de verwarring omtrent de benaming van de taal, binnen het taalgebied maar vooral ook daarbuiten, nog steeds geen einde gekomen.

Van 1945 tot heden

Nog gedurende de oorlog, in maart 1944 te Londen, besloten de Belgische en de Nederlandse regering te komen tot een eenvormige schrijfwijze van de Nederlandse taal. Het rapport van een terstond na het einde van de oorlog ingestelde Belgisch-Nederlandse commissie leidde tot het spellingbesluit van de Belgische regering van maart 1946 en, in Nederland, tot de spellingwet van februari 1947, waardoor de eenheid van de spelling opnieuw werd hersteld.

Althans in theorie, want in de praktijk zou men op vele moeilijkheden stuiten.

Vorbereid door een andere door de beide regeringen ingestelde commissie, verscheen op 25 augustus 1953 de *Woordenlijst van de Nederlandse Taal*, beter bekend als 'het groene boekje'. De woordenlijst en de daaraan voorafgaande leidraad werden door de beide regeringen verbindend verklaard voor die instellingen, organisaties en personen waarvoor de regeringen dit konden doen. Ook hiermede waren de moeilijkheden echter niet opgelost. Voor tal van gevallen, inzonderheid voor de spelling van de bastaardwoorden, liet de woordenlijst meer dan één spelling toe. Ondanks herhaald overleg kozen de beide regeringen niet voor dezelfde oplossing. Het rapport van de in 1963 speciaal daarvoor ingestelde commissie leidde evenmin tot een politieke oplossing. Ook de samenwerking betreffende het *Woordenboek der Nederlandsche taal* en de studie van de woordenschat werd na de oorlog voortgezet.

Sinds de voltooiing van het eerste deel van het Woordenboek in 1882 hebben Belgische en Nederlandse deskundigen gestaag doorgewerkt aan het verschijnen van nog een groot aantal delen. Teneinde de financiering van deze grootse en langdurige onderneming beter te regelen en te verzekeren,

Ghy Rijmers wildy Rederijcken,
 Koopt my:zo mooghd'ykunst doen blijcken,
 Die nu meest sehiet al zonder wit.
 Hier hebby stof: hier vindy t'pit
 Des kunits :na bolsters bitter smaken,
 Gheen nuet is zoet men moetse kraken.

- 1 Laureaten van de Prijs der Nederlandse Letteren
- 1956: Herman Teirlinck
  - 1959: Adriaan Roland Holst
  - 1962: Stijn Streuvels
  - 1965: Jacques C. Bloem
  - 1968: Gerard Walschap
  - 1971: Simon Vestdijk
  - 1974: Marnix Gijsen
  - 1977: Willem Frederik Hermans
  - 1980: Maurice Gilliams
  - 1983: Lucebert
  - 1986: Hugo Claus

werd in 1967 door de Nederlandse regering de Stichting Instituut voor de Nederlandse Lexicologie in het leven geroepen, waar onder meer de activiteiten met betrekking tot het Woordenboek werden ondergebracht naast de inrichting van een thesaurus, een woordinventaris van de Nederlandse taal. Bij de installatie van het bestuur van de stichting werd van officiële Belgische en Nederlandse zijde met spijt geconstateerd dat het om institutionele redenen niet mogelijk was gebleken een Nederlands-Belgische stichting op te richten en dat nu genoegen moest worden genomen met een Nederlandse stichting met Belgische deelneming. Een belangrijk jaar in de culturele toenadering tussen het noordelijk en het zuidelijk deel van het Nederlandse taalgebied is 1951. Op 6 en 7 oktober van dat jaar wordt op initiatief van de Belgische regering de eerste Algemene Conferentie der Nederlandse Letteren gehouden onder voorzitterschap van Herman Teirlinck. Bij de opening van de vijftiende Algemene Conferentie in 1976 te Brussel werd het resultaat van deze vijftiende jaar samengevat als: 'een zekere integratie van wat we in de ruime zin van het woord het literaire leven van Nederland en Vlaanderen kunnen noemen'. Uit die samenwerking is onder meer de driejaarlijkse Prijs der Nederlandse Letteren voortgevloeid. Deze literaire prijs, de belangrijkste in het Nederlandse taalgebied, de bekroning voor een geheel oeuvre, is ingesteld door de beide regeringen samen en wordt tijdens de conferentie beurtelings door het Belgische en het Nederlandse staatshoofd uitgereikt¹. De Conferentie nam voorts het initiatief tot de jaarlijkse uitgave van de bloemlezingen het *Literair*, het *Kritisch* en het *Dramatisch Akkoord*. Er kwam samenwerking tot stand tussen de letterkundige musea in Noord en Zuid. Er ontstond

De oude Amsterdamse rederijkerskamer De Eglantier voert in haar blazoën het devies 'In Liefde bloeiende'. Naast liefde voor de dichtkunst koesterden de leden ook zorg voor de taal. In opdracht van de kamer schreef Hendrik Laurensz. Spiegel zijn *Twe-spraack van de Nederduytsche letterkunst*, die in 1584 verscheen, met een voorrede van Coornhert. Dit werk kan beschouwd worden als de eerste moderne spraakkunst van het Nederlands.

8

Joost van den Vondel, de 'prins onzer dichters', zag in 1587 het levenslicht in Keulen. Zijn doopsgezinde ouders waren uit Antwerpen gevlucht, om der wille van hun geloof, en vestigden zich ten slotte in Amsterdam. Vondels dichterlijke aanleg dreef hem in zijn jeugd naar de Brabantse rederijkerskamer Het Wit Lavendel. Later zou hij lid worden van De Eglantier en de Eerste Duytsche Academie. Th. Markum portretteerde hem in de kracht van zijn leven. In 1679 overleed hij in hoge ouderdom en werd door veertien dichters en minnaars der dichtkunst ten grave gedragen.

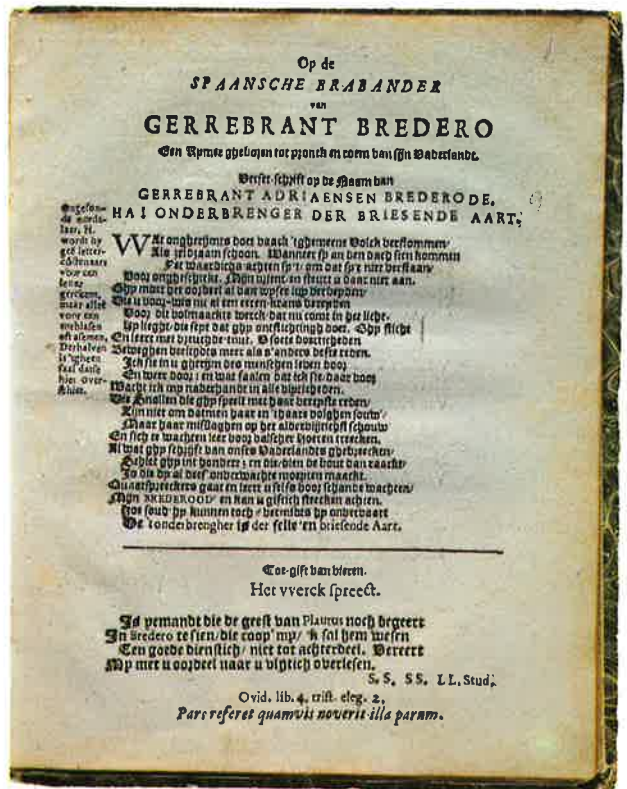
9

'Al sietmen de luy men kensse niet' is de zinspreuk van Bredero's *Spaanschen Brabander Jerolimo*. Rondom jonker Jerolimo Rodrigo beweegt zich het eenvoudige Amsterdamse volk, waarvan het taalgebruik door Bredero onversneden wordt weergegeven. Het stuk werd gespeeld op de Eerste Duytsche Academie en verscheen in 1618 in druk.

uitwisseling van oorspronkelijke Nederlandstalige luister- en televisiespelen en televisiedramatiseringen van teksten uit de Nederlandse taal- en letterkunde en er kwamen co-producties op dit gebied. Die samenwerking van radio en televisie is van grote invloed geweest op het besef van eenheid van de Nederlandse taal. Ook op het gebied van bibliotheek en boek werden de contacten inniger.

Door de omgang met elkaar binnen de Algemene Conferentie der Nederlandse Letteren is op basis van de gemeenschappelijke taal de idee van een gemeenschappelijke cultuur tot rijping gekomen, en brak het ogenblik aan om de samenwerking op het gebied van de taal en de letteren in een hechter institutioneel kader onder te brengen om het effect ervan te vergroten.

Een ander terrein waarop de samenwerking resultaat heeft gehad is dat van de gemeenschappelijke bevordering van

vertalingen van Nederlandse literatuur in vreemde talen. De Stichting ter Bevordering van de Vertaling van Nederlands Letterkundig Werk wordt door België en Nederland samen gesubsidieerd en de schrijvers van Noord en Zuid worden benaderd omdat zij deel uitmaken van eenzelfde taalgebied. In dit verband kunnen ook worden genoemd het Nederlands Normalisatie-Instituut en het Belgisch Instituut voor Normalisatie. Beide zijn gezaghebbende instellingen in de wereld van industrie en techniek. Voorts zijn nieuwe initiatieven zoals het Getuigschrift Nederlands als Vreemde Taal en de Algemene Nederlandse Spraakkunst tot ontwikkeling gekomen.

Buiten de overheidssfeer hebben de academies en andere instituten en organisaties zoals het Genootschap Onze Taal, het Algemeen Nederlands Verbond, de Stichting Ons Erfdeel, de Vereniging Algemeen Nederlands (voorheen de Vereniging voor Beschaafde Omgangstaal) en letterkundige genootschappen in beide landen, hun krachten gegeven voor

10 11

12

Jacob Cats (1577-1660) bracht het tot Raadpensionaris van Holland. Zijn laatste levensjaren woonde hij op Sorghvliet (het 'Cats-huis') in Den Haag.

Als volksdichter genoot deze moralist grote populariteit; generaties Nederlanders werden opgevoed met de Bijbel en 'vader Cats'.

Op de titelprint van zijn *Houwelyck* zijn de levensperiodes van de vrouw uit zijn tijd uitgebeeld.

In Duinkerken verscheen in 1722 bij Peter Labus een uitgave van De Swaens *Zedelycke Rym-wercken*. Zijn kluchtspel *De gecroonde Leersse* is in onze tijd nog wel ten tonele gebracht.

In 1648 werd de politieke scheiding tussen Noord en Zuid definitief. Terwijl het de Noordelijke provincies voor de wind ging, trad in de Vlaamse gewesten een economische teruggang in en geraakte het Nederlands daar in een isolement. Er gingen evenwel ook stemmen op om het verbasterings-proces van de taal een halt toe te roepen.

In 1761 verscheen te Antwerpen een *Nieuwe Nederduytsche spraek-konst* van de hand van Jan des Roches, die afkomstig was uit Voorburg bij Den Haag.

Hij gaf onderwijs in Antwerpen en trad op als pedagogisch adviseur van de autoriteiten in de Oostenrijkse Nederlanden.

ZEDELYCKE RYM-WERCKEN

EN
CHRISTELYCKE

GEDACHTEN,

DOOR

M. DE SWAEN.

Ghedrukt TOT DUYNKERCKE,
By PIETER LABUS, Boeck-drucker ende Boeck-
verkooper in den Bloem-korf. 1722.

NIEUWE NEDERDUYTSCH SPRAEK-KONST

DOOR

J. DES ROCHES.

Overzien en verbeterd door den Auteur.

T' ANTWERPEN

By J. GRANGE' Stads-drukker en Boek-
verkooper op d'Eyer-merkt.

Met Approbatie en Privilegie.

Duinkerke præcipuus totius Flandriae portus; hoc tempore unius minutuit, crebris praesidiariorum pyratice excursionibus in Anglos, Hollandos, et Zelandos, quorum præda et spolia quæ facti sunt.

Duinkerken de principael Zeehaven van geheel Vlaenderen by desen int seer bekend geworden om hare utuallen tegen de Engelschen ende de Hollanders ende Zelanders schepen haer Rijk gemacckt hebbende met den Roep.

VERHANDELING
OP
D' ONACHT
DER
MOEDERLYKE TAELEN
IN DE
NEDERLANDEN.

TOT MAESTRICHT.

M D C C . L X X X V I I I

13

14

Michiel de Swaen (1654-1707) werkte zijn leven lang als geneesheer in Duinkerken. Hoewel de stad acht jaar na zijn geboorte tot Frankrijk ging behoren, bleef de dichter De Swaen het Nederlands trouw. Zijn bewonderde voorbeelden waren Vondel en Cats.

De *Verhandeling op d'onacht der moederlyke taal in de Nederlanden* (1788) werd geschreven door J. B. C. Verlooy, advocaat, later burgemeester van Brussel. Zuiderlingen en Noorderlingen heten bij hem 'hetzelfde volk, 't zelve van taal, zeden en gebruiken ... gevaderlanders, gezamentlijke Nederlanders'.

2 Reeds eerder, in 1927, was tussen België en Nederland een verdrag gesloten dat wetenschappelijke en intellectuele samenwerking beoogde. Het was echter een dode letter gebleven.

de gemeenschappelijk bevordering van de Nederlandse taal en letteren in binnen- en buitenland. Op het gebied van de Nederlandse taal en letteren is ook tussen de universiteiten in beide landen een vruchtbare wetenschappelijke samenwerking tot stand gekomen.

Voorts kan worden gewezen op de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, die in 1970 werd opgericht als voortzetting van de sinds 1960 bestaande Werkcommissie van Hoogleraren en Lectoren in de Neerlandistiek aan Buitenlandse Universiteiten.

Deze vereniging wordt door beide regeringen gefinancierd. Elke drie jaar organiseert de Vereniging een colloquium, beurtelings in België en in Nederland. Aan het jongste colloquium dat in augustus 1979 in Amsterdam werd gehouden, namen 82 docenten uit 22 landen deel. Het aantal lectoraten Nederlands aan buitenlandse universiteiten bedraagt thans ruim 140.

Sinds 1972 is werkzaam de subcommissie voor Neerlandistiek van de Gemengde Commissie ter uitvoering van het Belgisch-Nederlands Cultureel Verdrag, die adviseert ten aanzien van een gemeenschappelijk beleid voor de Neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten. Het is niet zonder opzet dat in deze Memorie al niet veel eerder melding is gemaakt van het Belgisch-Nederlands Cultureel Verdrag, dat in 1946 tussen beide landen is gesloten². Onder auspiciën van dit verdrag en op initiatief van de Gemengde Commissie ter uitvoering ervan, is zeer veel verwezenlijkt op het gebied van de culturele betrekkingen tussen België en Nederland. Het merkwaardige is evenwel dat nagenoeg alle genoemde activiteiten buiten het verdrag om zijn gegaan, ongetwijfeld als gevolg van het feit dat in het verdrag taal, letteren en Neerlandistiek niet worden genoemd. Het Cultureel Verdrag van 1946 heeft een algemeen karakter,

2. twelven ick bene in minen geest in het Evangelium sijn. **20** Want hoe ick sonder in alre uwer gedienste /

21. **21** Alle tijdt in mijn gebeden bidde **22** of mogelijk mi noch eenige tijde goede gelegentheit gegeven wiere **23** hoort den wille Gods in dat ick te komen.

24. **24** Want ick verlange om u te sien op dat ick u eenige geestelike gabemochte mede bejden / ten eynde ghy verlicke soude warden.

25. **25** Dat is / om mede **26** vercroost te worden onder u doot hier onderlinge geloof / soo het niet als ghy mijne.

27. **27** Doch ick en wil niet dat u onderkerp **28** vaders / dat ick menichmaal boogzomen hebbe tot u te comen / ende ben tot noch toe **29** verhinert geweest op dat ick noch onder u **30** enige vucht soude hebben / gelijk als oock onder de andere veyden.

31. **31** Wede **32** Gietken ende vaders / ren / beyde wiffen ende onwiffen **33** venick en schuldnaer.

34. **34** Als **35** gheue in my is / dat is volveerdicht om u oock hier te comen **36** het Evangelium te bekekenigen.

37. **37** Want **38** ick en schame mi des Evangelium des Christen niet **39** Want het is een kerck Gods tot salicheit en yeghelike geloof **40** eerst den Dode / ende oock den Gieck.

41. **41** Want **42** de rechtverdiecht Gods wort in selve gepredicaert **43** up geloof te geloof / gelijk gescreuen is / **44** Maer de **45** rechtverdiege sal van alle geloofebenen.

46. **46** Want **47** de heilige Gods wort gepredicaert van den tooneel over alle **48** godloofsheit **49** ongerechticheit der menschen / als **50** de waerheit **51** in ongerechtigheit **52** in onderhouden.

53. **53** Overmits **54** het gene van Gods heimelech is in **55** haer opdenaer **56** want Gods **57** heest het haer gepredicaert.

58. **58** Want **59** onseuelike dingen worden van de scheppinge der werelt aen / **60** up de **61** schepelen herlaen ende doofst / **62** beyde **63** sijne ewighe kracht ende **64** Goddelicheit / op dat sy **65** niet te verontschuldigen en souden sijn.

21. Om dat sy **22** Gode kerneude / hem als God niet en hebben beherlicht ofte gedienste / **23** maer sijn **24** verpelt gewoeden in hare overleggingen / ende haer onverstandigh herte is verduystert gewoeden.

25. **25** Haer ingevende **26** woort wijst / sijn sy dwaes gewoeden.

27. **27** Ende hebben de heerlicheit **28** des onverderlijken Gods verandert **29** inde gelijcknisse **30** enes heelis van en verderlijghe mensche / ende han gegroete / ende han tiercheit / est crupende / **31** gedereen.

32. **32** Daarom heest se **33** God oock **34** otergegeven **35** in de begerelicheitden haer herten tot onreynicheit / om hare lichaemen **36** onder maldandere te oetceen.

37. **37** Als **38** de waerheit Gods verandert hebben **39** in de leugen / ende het scheyfel ge-eert ende gedient hebben **40** van den Schepper / die te pissen is in der eeuwigheit / Amen.

41. **41** Daarom heest se **42** God overgegeven **43** onrechtelike begeringen. **44** Want oock hare bysonden hebben het natuerlijk ghepuyt verandert in het gebruyck te gen nature.

45. **45** Ende ingelijck oock de mannen nalatende het natuerlijk ghepuyt der vrouwe / sijn vercheit gewoeden in haer lust tegen maldandere / mannen met mannen schandelicheit bezwende / ende **46** de vergelinge van hare dwalinge / die daer toe behoefde / in hare selven ontfangende.

47. **47** Ende gelijck het haer niet godgedacht en heest **48** Gods **49** in erkennisse **50** te houden **51** se heest se **52** God overgegeven **53** in eenen herleerden / sin / aen te doen dingen die niet en betamen.

54. **54** Derwilt sijnde met alle **55** ongerechtigheit / hoeretic / boofheit / gierlicheit / quaetsheit / vol ban nycheit / moof / twis / bedrog / **56** quaetardicheit.

57. **57** Gooftlaes / **58** achterclappes / **59** haters Gods / **60** funders / **61** hooveroigh / **62** laerdunlicheit / **63** binders / **64** van quade dingen / **65** den onderen ongehoofden.

66. **66** Onverstantig / **67** verbon / **68** veyder / **69** sonder natuerlike liefde / **70** onderseulicheit / **71** onbarmerhertig.

72. **72** Dewelcke **73** daer sy het recht Gods

17. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

17. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

*Waerom wy door de tael met de Hollanders behooren
vereenigd te blyven.*

Een hollandsch geleerde geeft zyn verlangen naer eene taelhereeniging met Belgie op de volgende wys te kennen, in het tweede deel van DE JAGERS *Taalkundig magazyn*, bladz. 511, ter gelegenheid van een verslag over des heeren BLOMMAERTS uitgave van *Theophilus*: « Bij het lezen van dat stuk gevoelde ik weder spijt over de verdeeldheid in de Nederlanden. Eene staatkundige vereeniging zou zoo min de volksstem der Nederlanders [versta: Noordnederlanders] als der Belgen zijn. Maar Duitschland is ook in vele, soms, wat het staatkundige betreft, zeer vijandige, landen verdeeld, en echter werd er gemeenschappelijk aan de taal gewerkt, en bleef de eenheid bewaard. Ware er geene taalkundige vereeniging tot stand te brengen? zonder deze is het te vreezen, dat zich twee talen, Nederduitsch en Belgisch, of Hollandsch en Vlaamsch, zullen vormen: indien niet in een of in beide gewesten het Nederduitsch met der tijd, door de taal van grooter aangrenzende volken verdrongen wordt. Zulk eene taalkundige vereeniging zou misschien den invloed der Franschen in Belgie meer tegenwerken,

15

De Statenvertaling was de eerste volledige bijbelvertaling in het Nederlands. Zij kwam tot stand tussen 1626 en 1637, op last van de Synode van Dordrecht, die in 1618 opdracht tot de vertaling had gegeven. Doordat de vertalers uit alle delen van Noord- en Zuid-Nederland afkomstig waren, droeg de Statenvertaling in hoge mate bij tot de eenheid van onze taal. In de eerste druk van 1637, die te Leiden verscheen, werden nog verbeteringen aangebracht.

16 17

'Over de geschilpunten ten aanzien van het schrijven onzer taal' is een verhandeling die Jan Frans Willems in 1838 plaatste in *Het Belgisch Museum*, een tijdschrift dat een jaar tevoren door hem was opgericht.

Jan Frans Willems (1793–1846) was een verdediger van het Groot-Nederlandse ideaal van het eerste uur.

Na de opstand van 1830 en de scheuring die erop volgde, bleef hij streven naar versterking van de Vlaams-Nederlandse cultuur. Na zijn overlijden hebben zijn jongere vrienden J. B. David en F. A. Snellaert zijn werk voortgezet.

zoals culturele verdragen met andere landen. Het stelt als doel 'de goede betrekkingen tussen beide landen op het gebied van onderwijs, wetenschap en kunst op hechte basis te grondvesten' en noemt als middel daartoe 'de uitwisseling van hoogleraren, van leden van wetenschappelijke instellingen en van leerkrachten, het toekennen van studiebeurzen, de vestiging van culturele instellingen in elkaars land, de uitwisseling van kunstmanifestaties, samenwerking van jeugdorganisaties en de instandhouding en uitbreiding van gemeenschappelijke culturele belangen in het buitenland'. Wel werd aan het Cultureel Verdrag in mei 1958 een addendum toegevoegd, inhoudende dat de verdragsluitende partijen overleg zullen plegen omtrent alle maatregelen inzake de schrijfwijze van de Nederlandse taal. Dit overleg heeft echter een vrijblijvend karakter; het verplicht de regeringen niet tot gemeenschappelijke besluitvorming.

Adviezen van de Gemengde Commissie

De ontwikkelingen buiten het Cultureel Verdrag zijn de Gemengde Commissie ter uitvoering van het Belgisch-Nederlands Cultureel Verdrag niet ontgaan. De Commissie heeft deze vol belangstelling gevolgd, aangemoedigd en ondersteund.

Reeds in de jaren vijftig was de Commissie tot de slotsom gekomen dat nieuwe institutionele voorzieningen moesten worden getroffen om recht te doen aan de bijzondere aspecten van de Belgisch-Nederlandse culturele samenwerking. In 1962 publiceerde de Commissie een brochure getiteld: *De Belgisch-Nederlandse culturele samenwerking in de naaste toekomst*. In dat advies wordt onder meer geconcludeerd, dat de ontwikkeling van de Nederlandse cultuur evenzeer behoort tot de verantwoordelijkheid van de Belgische als tot die van de Nederlandse regering. Deze gemeenschappelijke verantwoordelijkheid houdt onder meer in: 'het scheppen van een klimaat waarin deze cultuur, ongehinderd door staatsgrenzen, gemeenschappelijke structuren en organen kan opbouwen die tegelijkertijd de uitbeelding van haar eenheid en instrumenten van haar ontwikkeling zijn'. De Commissie beval derhalve een vergaande integratie aan op het brede terrein van de Nederlandse cultuur.

Zij meende dat het hier een zo belangrijk geheel van taken betreft, dat instelling van een gemeenschappelijk Belgisch-Nederlands orgaan – een Hoge Raad – voor de behartiging daarvan wenselijk zou zijn.

De suggesties van het advies zijn in de daaropvolgende jaren vele malen aangehaald, ook door bewindslieden van beide landen, maar blijkbaar was de tijd nog niet rijp voor verdere actie.

Sindsdien heeft de Commissie zich een tweede maal gebogen over het vraagstuk van de integratie. In haar advies van 1971 aan beide regeringen stelt de Commissie voor over te gaan tot de stichting van een Belgisch-Nederlandse Academie voor de Nederlandse taal.

In haar toelichting wijst de Commissie erop, dat zij met dit advies een andere weg op gaat dan met haar voorstel uit 1962. Zij voegt daaraan toe dat het nu niet meer gaat om de Nederlandse cultuur in haar geheel, maar alleen om het gebied van de Nederlandse taal en letterkunde.

Met als uitgangspunt de wezenlijke eenheid van de Nederlandse taal, ondanks de staatkundige deling, wordt het doel omschreven als: 'te bevorderen dat deze taaleenheid in alle lagen van de bevolking in Noord en Zuid wordt aanvaard en ervaren en ook buiten het Nederlandse taalgebied als zodanig wordt onderkend en gewaardeerd'. Het advies ziet een Academie enerzijds als een samenwerkingsverband tussen bestaande instellingen en organen, anderzijds als een instituut

HANDELINGEN

— VAN HET —

NEDERLANDSCH CONGRES,

GEHOUDEN TE GENT

DEN 26, 27, 28 EN 29 AUGUSTUS 1849.

Gent,

BOEK- EN STEENDRUKKERIJ VAN L. HEBBELINGK.

1860

3 's-Gravenhage, Staatsuitgeverij 1976.

dat tot nu toe nog niet voldoende bestreken terreinen tot de zijne zal kunnen rekenen. De Commissie was van mening dat op het beperkte terrein van taal en letteren op korte termijn een gunstig resultaat kon worden bereikt.

Belgisch-Nederlandse werkgroep ad hoc

Voortbouwend op dit rapport van de Gemengde Commissie besloten de ministers van onderwijs en cultuur van beide landen op 4 februari 1974 tot de instelling van een werkgroep ad hoc, die als mandaat kreeg 'een concreet en gedetailleerd voorstel (te) ontwerpen voor een tussen België en Nederland op te richten gemeenschappelijk orgaan van advies en samenwerking op het gebied van de Nederlandse taal en letterkunde'. Het mandaat noemt de gebieden waarop het rapport van de werkgroep voorstellen moet bevatten en zegt onder meer dat het werk van het in te stellen orgaan voor samenwerking en advies breed opgevat zal kunnen worden. Het gaat om de taal als instrument van maatschappelijk verkeer. Het mandaat hield bovendien rekening met fundamentele constitutionele ontwikkelingen in België, die hebben geleid tot de grondwetwijziging van 1970. Deze geeft gestalte aan de culturele autonomie van de verschillende cultuurgemeenschappen in België, ook op het terrein van de internationale culturele samenwerking.

De werkgroep, die beurtelings werd voorgezeten door de Belgische en Nederlandse voorzitter van de Gemengde Commissie ter uitvoering van het Cultureel Verdrag, bracht op 20 december 1976 haar rapport uit, geheten: 'Ontwerp voor een Nederlandse Taalunie'³.

Uit het eerste advies van de Gemengde Commissie wordt, behalve een aantal andere zaken, de gedachte overgenomen van gemeenschappelijke structuren die, ongehinderd door staatsgrenzen, tegelijkertijd symbool en instrument van de eenheid zijn. Uit het tweede advies komt voornamelijk het voorstel de integratie te baseren op de eenheid van de Nederlandse taal en letteren in plaats van op het veel vagere begrip Nederlandse beschaving of cultuur uit het eerste advies. Het rapport van de werkgroep bevat een ontwerp-verdrag en een ontwerp-memorie van toelichting inzake een Nederlandse taalunie alsmede ontwerp-statuten met toelichting voor een Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren. Het rapport gaat een stap verder dan de adviezen van de Gemengde Commissie, nl. daar waar het adviseert om over te gaan tot de stichting van een Unie op het gebied van de Nederlandse Taal en Letteren. Het hoogste gezag zal komen te liggen bij een Comité van Ministers uit beide landen. Een Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren zal optreden als het adviserende orgaan van de Taalunie.

Naar aanleiding van het rapport van de werkgroep zijn van verschillende zijden adviezen ontvangen. Deze zijn ter kennisneming neergelegd ter Griffie van de Cultuurraad van de Nederlandse Cultuurgemeenschap in België, onderscheidenlijk van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in Nederland. In februari 1979 benoemden de beide regeringen, gevraagd aan een suggestie van de werkgroep ad hoc, een ambtelijke begeleidingscommissie, die onder meer tot taak kreeg de ontwerp-teksten van de werkgroep bij te stellen op grond van ontvangen adviezen en overwegingen van juridische en redactionele aard. Het onderhavige Verdrag is hiervan het resultaat.

19

Ferdinand Augustijn Snellaert, geboren te Kortrijk in 1809, stond tot 1835 als officier van gezondheid te Antwerpen in Nederlandse dienst. Nadien vestigde hij zich als geneesheer in Gent, waar hij in 1872 overleed. Hij was een medestander van Jan Frans Willems en nam na diens overlijden het initiatief tot het eerste Nederlandse Taal- en Letterkundig Congres, daartoe geïnspireerd door de Amsterdammer J. A. Alberdingk Thijm. Het congres dat in 1849 in Gent plaatsvond, was het eerste van een reeks bijeenkomsten, die tot 1912 afwisselend in België en Nederland werden gehouden.

De Nederlandse Taalunie

De regeringen van beide landen hebben het voorstel tot instelling van een Nederlandse Taalunie tot het hunne gemaakt. Zij vertrouwen erop met de verwezenlijking daarvan de eenheid van de Nederlandse taal en letteren, als gevolg van staatkundige scheiding zo lang bedreigd, te bevestigen en te bevorderen, zowel in de onderlinge samenwerking tussen hun landen als ten opzichte van het buitenland. De regeringen zijn er daarbij van uitgegaan dat de Nederlandse taal een ondeelbaar cultureel erfgoed is van alle Nederlandssprekenden en een onvervangbaar instrument in het maatschappelijk, wetenschappelijk, cultureel en literair verkeer in en tussen beide landen. Eenzijdige nationale beslissingen zouden die ontwikkeling en die maatschappelijke functie slechts kunnen schaden. Zij zijn er zich daarbij van bewust dat de bevestiging van de eenheid van een taalgebied door middel van een verdrag tussen de betrokken landen iets geheel nieuws is in het internationale verkeer. Zij zijn er echter van overtuigd dat, wil de Nederlandse beschaving haar eigen bijdrage kunnen blijven leveren aan de groeiende Europese en mondiale samenwerking, zij haar culturele eigenheid zal dienen te bewaren en te versterken. Harmonisatie en integratie op een zo belangrijk cultureel gebied als de taal en letteren achter zij daarom een dwingende en dringende noodzaak. Om die redenen zijn de regeringen van mening dat voortaan de zorg voor de Nederlandse taal en letteren het voorwerp moet uitmaken van één gemeenschappelijk beleid.

Dit Verdrag wil de samenwerking publiekrechtelijk institutionaliseren; het wil het vrijblijvende overleg vervangen door vaste afspraken en gemeenschappelijke beslissingen. Integratie op het gebied van de taal en letteren als inhoudelijk doel van de Taalunie is in artikel 2, eerste lid, dan ook bewust gekozen omdat de Taalunie een wezenlijke stap verder betekent dan de samenwerking zoals die tot nu toe heeft bestaan.

Artikel 2, tweede lid, geeft aan op welke terreinen deze integratie gestalte moet krijgen, nl. de taal en letteren als onderwerp van wetenschap, de letteren als vorm van kunst, de taal als communicatiemiddel van de wetenschappen, de taal als medium van de letteren, het onderwijs van de taal en van de letteren, en meer in het algemeen, de taal als instrument van maatschappelijk verkeer.

Het instellen van de Taalunie zal niet in één keer alle belemmeringen opheffen die het vrije onderlinge verkeer op cultureel en maatschappelijk gebied in de weg staan. Alleen al de vele afzonderlijke regelingen van nationale aard blijven de gescheiden ontwikkeling van de taal en van taalkundige instellingen in België en Nederland beïnvloeden. Slechts door de wetgeving en reglementering in beide landen op elkaar af te

stemmen zal het beoogde doel kunnen worden benaderd. De beide regeringen verplichten zich bij het instellen van de Taalunie tot het nemen van gemeenschappelijke beslissingen in de aangelegenheden die in het Verdrag zijn bepaald (artikel 4).

Voorts nemen zij op zich een aantal activiteiten te bevorderen of aan te moedigen in de sectoren waar zij geen eigen directe bevoegdheid hebben handelend op te treden (artikel 5). Uiteraard ligt het niet in de bedoeling dat de Taalunie activiteiten van bestaande instellingen of organisaties tot zich trekt.

Integendeel: waar dit wenselijk en mogelijk is zal zij, met inachtneming van haar coördinerende taak, uitvoerende taken via haar Algemeen Secretariaat toevertrouwen aan bestaande, daartoe geschikte instellingen, instituten, enz.

Gemeenschappelijke instellingen van taal en letteren zullen via de Taalunie kunnen worden gesubsidieerd.

20 21

Jan Baptist David kwam in 1836 samen met Jan Frans Willems aan het hoofd te staan van de Belgische Maatschappij ter bevordering der Nederduytsche Tael- en Letterkunde. Deze R.K. geestelijke was toen al hoogleraar in de geschiedenis en de Nederduitse letterkunde aan de Universiteit van Leuven. Eenheid van spelling van het Nederlands was een van de zaken waarvoor hij geijverd heeft. Hij overleed in 1866. In Lier, waar hij in 1801 geboren werd, is zijn standbeeld te vinden.

de Nederlandse letteren en een strijdbaar katholiek. Hij stichtte de *Volksalmanak voor Nederlandsche katholieken*, die verscheen van 1852 tot 1889 en waaraan ook verschillende Vlamingen hebben meegewerkt.

Voor de intellectuele emancipatie van de katholieken in Noord-Nederland is vooral het tijdschrift *Dietsche Warande* van belang geweest, dat hij in 1855 oprichtte.

Josephus Albertus Alberdingk Thijm (1820–1889) was een vertegenwoordiger van de romantiek in

Bij dit alles spreekt het vanzelf dat het geenszins in de bedoeling ligt afbreuk te doen aan de bestaande dialectische verscheidenheid in beide landen, die een eigen waarde heeft en bijdraagt tot verrijking van de algemene cultuurtaal, noch aan het beleid van de onderscheiden regeringen in deze.

Het Verdrag

Doelstelling (artikelen 2, 3, 4 en 5)

Om de Taalunie te verwezenlijken achten de regeringen het nodig het gemeenschappelijk beleid op het gebied van de taal en letteren tussen beide landen bij verdrag vast te leggen. Het Verdrag voorziet zowel in een gemeenschappelijk en bindend beleid op het gebied van taal en letteren, als in de stichting van gemeenschappelijke organen voor samenwerking en advies op de gebieden die het Verdrag bestrijkt. De werking van het Verdrag strekt zich uit over Nederland en de Nederlandstalige gemeenschap in België. De Verdragsluitende Partijen gaan onder meer de verbintenis aan de spelling en de spraakkunst van de Nederlandse taal gemeenschappelijk te bepalen. Waar dit binnen de bevoegdheid van de Verdragsluitende Partijen ligt, verbinden zij zich ook verder tot een harmonisatie en integratie van hun beleid, zoals het bepalen van een gelijke terminologie op het gebied van de wetgeving en officiële publikaties, het gebruik van de Nederlandse taal in internationaal verband, de ondersteuning van particuliere initiatieven op het gebied van woordenboeken en grammatica's en het bepalen van de toetsstenen voor het behalen van het Getuigschrift Nederlands als Vreemde Taal alsmede het toekennen van dat Getuigschrift.

Daarnaast zullen de Verdragsluitende Partijen gezamenlijk optreden waar dat mogelijk en wenselijk is, zonder te vervallen in overheidsdirigisme op gebieden waar ruimte voor vrije ontwikkeling gewaarborgd moet blijven, uiteraard in het bijzonder waar deze wettelijk is geregeld zoals bijvoorbeeld op het gebied van het onderwijs.

Het betreft hier onder meer het gezamenlijk bevorderen van het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de Nederlandse taal en letteren, het onderwijs in de Nederlandse taal en letteren, het verantwoord gebruik van de Nederlandse taal, in het bijzonder in het onderwijs en in het ambtelijk verkeer, de instelling van databanken op het gebied van de terminologie, het opstellen van woordenlijsten, als ook het onderwijs in de Nederlandse taal, letteren en cultuurgeschiedenis in het buitenland, vooral in die gebieden waar het Nederlands van oudsher als moedertaal of als voertaal in gebruik is.

Het Verdrag geeft naast specifiek omschreven terreinen van bindende samenwerking (artikel 4) een kader waarbinnen de regeringen een algemene politiek inzake taal en letteren kunnen voeren (artikel 5). Zo'n kader is belangrijk, want men kan niet in details vooruitlopen op de richting en de vorm van een dergelijke politiek in al haar uitvoerende aspecten. In het bijzonder zal de samenwerking ruimte moeten laten voor

22 23

Matthijs Siegenbeek (1774–1854) was hoogleraar in de Vaderlandse Taal en Welsprekendheid te Leiden. Op last van de Agent van Nationale Opvoeding schreef hij een 'Verhandeling over de Nederduitsche spelling, ter bevordering van eenparigheid in dezelve', waarvan de conclusies op 18 december 1804 door het Staatsbewind van de Bataafse Republiek werden aanvaard. Hieruit ontstond in 1805 het *Woordenboek voor de Nederduitsche spelling*.

De eerste aflevering van het *Woordenboek der Nederlandsche Taal*, kortweg het WNT, ging kort na 1863 ter perse. Het WNT was sindsdien in afleveringen verkrijgbaar.

24

25 26

Matthias de Vries (1820–1892) was hoogleraar in de Nederlandse taal en letterkunde, eerst in Groningen en sinds 1853 in Leiden. Hij werkte het plan uit om een uitgebreid woordenboek van de eigen taal samen te stellen dat in 1849 op het Taal- en Letterkundig Congres was geopperd. Zijn voorstellen werden aanvaard op het congres dat in 1851 in Brussel plaatsvond, waarbij hem de leiding van dit gigantische werk werd toevertrouwd. Al spoedig verkreeg hij de medewerking van dr. L. A. te Winkel.

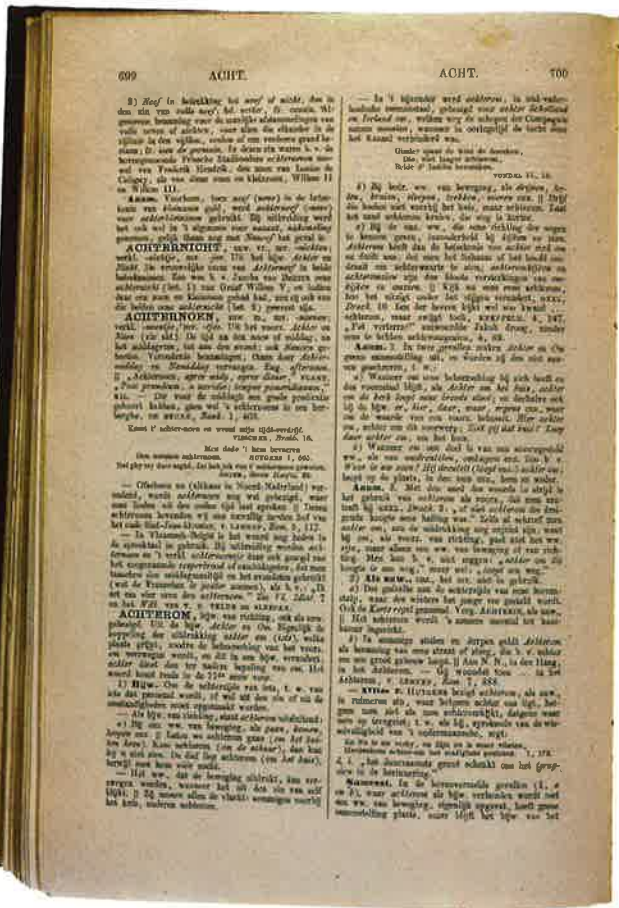
In 1882 was het eerste deel van het WNT gereed.

Lambert Allard te Winkel (1809–1868) publiceerde onder auspiciën van het Taal- en Letterkundig Congres in 1863 zijn *Grondbeginselen der Nederlandsche Spelling*. Deze vormen de grondslag van de *Woordenlijst voor de Spelling der Nederlandsche Taal*, die hij samen met prof. dr. M. de Vries schreef en die in 1866 gepubliceerd werd. De spelling-De Vries en Te Winkel werd in België al in 1864 ingevoerd.

initiatieven ten opzichte van nieuwe maatschappelijke vraagstukken waarvoor de Nederlandse taalgemeenschap kan worden gesteld. Bij wijze van voorbeeld kan het bevorderen van de taalkennis van anderstalige inwoners worden genoemd. Het Verdrag laat de mogelijkheid van associatie van derde landen toe. Met name is hier gedacht aan landen waar de Nederlandse taal hetzij landstaal is, hetzij van oudsher of cultuurhistorisch van betekenis is.

Organen van de Taalunie (artikel 6)

Met de verwezenlijking van de genoemde doelstellingen en de uitvoering van de beoogde activiteiten van de Taalunie zijn verscheidene organen belast, waarvan de bevoegdheden door het Verdrag worden omschreven. Deze organen zijn: het Comité van Ministers, de Interparlementaire Commissie, de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren en het Algemeen Secretariaat.

Het Comité van Ministers (artikelen 7, 8 en 9)

Het Comité van Ministers bestaat uit tenminste twee Belgische en twee Nederlandse leden van de onderscheiden regeringen, bij voorkeur de ministers die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor onderwijs en cultuur.

Wel is de mogelijkheid open gelaten dat andere ministers worden uitgenodigd om aan de vergadering van het Comité deel te nemen. Elk van de Verdragsluitende Partijen beschikt over één stem en beslissingen kunnen dus alleen bij eenstemmigheid worden genomen. Het Comité van Ministers is het bestendige beleidvoerende orgaan van de Taalunie, dat de zorg heeft voor de verwezenlijking van de doelstellingen van de Unie. Het wint in alle zaken die het Verdrag betreffen het advies in van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren. Het ontvangt rechtstreeks de adviezen die door de Raad worden uitgebracht, neemt daarover besluiten en houdt toezicht op de uitvoering daarvan. De vergaderingen van het Comité van Ministers worden beurtelings door een Belgisch of Nederlands lid voorgezeten.

Voor de uitvoering van zijn werkzaamheden wordt het Comité bijgestaan door het Algemeen Secretariaat van de Unie. Met de reeds gehouden besprekingen tussen de betrokken

IN JANUARI 1893 zal verschijnen - **Van Nu en Straks** - nieuw tijdschrift, met Cyriel Buyse, Emmerik de Bom, Prosper Van Langendonck en Guut Vermeulen als redactie.

- **Van Nu en Straks** - heeft een tweevoudig doel.

Het wil vooral wazen : het tot nu toe ontbrekende tijdschrift der jongeren uit Zuid-Nederland, eene uiting van het willen en denken der laatsgekommenen, — zonder aesthetische dogmata, zonder school-strekking — een vrij voorhoede-organ gewijd aan de kunst van Nu, nieuwsgierig naar de kunst-nog-in-werding — die van Straks — hier en in 't buitenland.

Die uitgave zal ook een werk vormen van boek-kunst, door kunstenaars stoffelijk verzorgd — onder leiding van Henry van de Velde — en waarin zoo weinig mogelijk aan 't werktuigelijk industriele zal worden overgelaten.

Buiten de tekst-ornamentatie, meestal in houtsnede en in zineografie, zal het tijdschrift oorspronkelijke platen bevatten van : Henry De Groux, A. J. Derkinderen, James Ensor, Willy Finch, Marg. Holeman, Roland Holst, G. Lemmen, X. Mellery, C. Meunier, G. Minne, Thorn-Prikker, Jan Toorop, Henry van de Velde, wijlen Vincent van Gogh, Théo van Rijsselberghe, Jan Velt.

- **Van Nu en Straks** - verschijnt alleen indien een genoegzaam aantal inschrijvers toelaat het volledige programma uit te voeren. Er moeten in het jaar tien nummers uitkomen van 32 bladzijden, op bijzonder zachtgetint Hollandsch Van Gelderpapier, formaat van dezen omzendbrief, met breede randen. Het abonnement is vastgesteld op 10 frs. voor België en 12,50 frs. of 6.50 gulden voor het buitenland.

Belgische en Nederlandse ministers is een gebruik gegroeid waarvan dit Comité van Ministers in sommige opzichten de voortzetting zou kunnen worden genoemd.

De Interparlementaire Commissie (artikelen 10 en 11)

De nauwe samenwerking tussen de twee regeringen, die gestalte krijgt in het Comité van Ministers, maakt het wenselijk dat ook de parlementen het bestaande overleg institutionaliseren. Daarom is gekozen voor een Interparlementaire Commissie inzake de Taalunie. De regeringen achten het vanzelfsprekend, dat de parlementen de samenstelling en werkwijze van deze Interparlementaire Commissie zelf bepalen. In feite wordt hiermee voortgebouwd op wat reeds op initiatief van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap in België en de Staten-Generaal in Nederland tot stand is gekomen. De Interparlementaire Commissie fungeert aldus als het orgaan van toezicht van de beide parlementen op de werking van de Unie.

De Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren

(artikelen 12 en 13)

Het Verdrag voorziet in een orgaan van samenwerking en advies, genaamd 'Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren'. De Raad is de stuwende kracht van de Unie. Het Comité van Ministers kan geen beslissingen nemen dan na het advies van de Raad te hebben ingewonnen. Daarmee geven de regeringen blijk van de belangrijke maatschappelijke en wetenschappelijke rol die aan dit college van deskundigen wordt toegedacht. In tegenstelling tot de functie van een wetenschappelijke academie is die van de Raad meer gericht op praktische beleidskwesties. De Raad kan evenwel een beroep doen op andere instellingen en op particulieren; zo nodig kan hij speciale commissies in het leven roepen.

De Raad heeft tot taak desgevraagd of uit eigen beweging adviezen uit te brengen en maatregelen voor te stellen aan het Comité van Ministers met betrekking tot de doelstellingen en beleidsvoornemens van de Unie. Hij verenigt personen die wegens hun deskundigheid of activiteit kunnen bijdragen tot de verwezenlijking ervan.

De Raad zal ook een belangrijke coördinerende taak moeten vervullen ten opzichte van de vele instellingen, instituten en organisaties die zich op het gebied van taal en letteren bewegen. De Raad zal ten behoeve van het Comité van Ministers het geheel van activiteiten kunnen overzien en, zowel ten aanzien van de gemeenschappelijke als van de afzonderlijke nationale instituten, de onderlinge coördinatie kunnen bevorderen en de aandacht vestigen op onevenwichtigheden en leemten.

De Raad dient ernaar te streven dat initiatieven zo veel

27 29 30

28 31

In 1893 zag de eerste aflevering van *Van Nu en Straks* het licht. Via dit tijdschrift, waarvan August Vermeylen de wezenlijke leider was, werd de traditie van de Vlaamse Beweging vernieuwd en verdiept. Ook Noord-Nederlandse schrijvers en dichters hebben eraan meegewerkt.

De driejaarlijkse Prijs der Nederlandse Letteren wordt beurtelings door het Belgische en het Nederlandse staatshoofd uitgereikt. In 1974 ontving Marnix Gijsen de prijs uit handen van Koningin Juliana.

De scheiding van Nederland en België, die in 1839 haar beslag kreeg, betekende voor de Vlamingen dat er in

het Noorden een staatskundige 'taalgrens' ontstond. Nadien werd de taal nu eens met Nederlands, dan weer met Vlaams aangeduid. In 1973 werd in België officieel de term Nederlands ingevoerd (zie afb. 38).

Prof. dr. C. B. van Haeringen speelde een belangrijke rol bij de totstandkoming van de *Woordenlijst van de Nederlandse Taal*, die op 25 augustus 1953 verscheen. De *Woordenlijst* werd voorbereid door een commissie die door de regeringen van België en Nederland was ingesteld.

In 1977 reikte Koning Boudewijn de Prijs der Nederlandse Letteren uit aan Willem Frederik Hermans.

mogelijk een gemeenschappelijke opzet krijgen en dat de werking en instandhouding van bestaande instellingen worden ondersteund of bevorderd.

De Raad heeft een Algemene Vergadering en een Bestuur; hij kan voorts commissies instellen. De werkwijze van de Raad wordt geregeld in zijn statuten, die worden vastgesteld door het Comité van Ministers.

De regeringen hebben wel reeds ingestemd met een voorstel inzake samenstelling en werkwijze van de Raad, zoals deze naar hun inzichten zou dienen te functioneren. Dit is vastgelegd in een ontwerp van statuten dat te zijner tijd door het Comité van Ministers moet worden goedgekeurd.

Het Algemeen Secretariaat (artikel 14)

Het Algemeen Secretariaat neemt een centrale plaats in. Het is het orgaan dat het beleid van de Taalunie voorbereidt en dat de

DUTCH STUDIES

VOLUME 3

MARTINUS NIJHOFF — THE HAGUE

dramatisch
akkoord

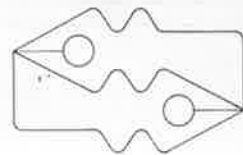
77-
78

7p

Een keuze uit in 1976 verschenen essays in Noord- en Zuidnederlandse tijdschriften, samengesteld door Hevdric van Gorp, Martin Hartkamp, Bernard Kemp en Jan van der Vegt.

KRITISCH AKKOORD 1976

Ward Ruysluck • Bert Schierbeek

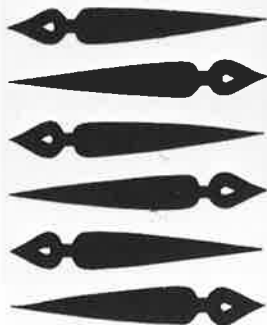
writing
in Holland and Flanders

34

LITERAIR
AKKOORD

21

32 33

33 34

Dutch Studies wordt uitgegeven door de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek.

De jaarlijkse uitgave van de bloemlezingen het *Literair*, het *Kritisch* en het *Dramatisch Akkoord* is een initiatief van de Algemene Conferentie der Nederlandse Letteren, die in 1951 voor de eerste maal werd gehouden onder voorzitterschap van Herman Teirlinck.

De Stichting ter Bevordering van de Vertaling van Nederlands Letterkundig werk benadert schrijvers van Noord en Zuid en wordt gesubsidieerd door België en Nederland samen.

ONS ERFDEEL

ALGEMEEN NEDERLANDS TWEEMAANDELIJKS CULTUREEL TIJDSCHRIFT

In dit nummer o.a.

De Reformatie in L.P. Boons Geuzenboek

Beelden van G. Hellegers en R. D'Haese

De Katholieke Kerk in Nederland

Dr. A.L. Constandse, solidaire solist

De poëzie van Ida Gerhardt

Nederlandse literatuur in Frankrijk

Jan Greshoff in Brussel

Nederlands voor anderstaligen

Culturele en taalpolitieke kronieken

drieëntwintigste jaargang - januari-februari

1/80

35 36

De Stichting Ons Erfdeel zet zich in voor bevordering van de Nederlandse taal en letteren in binnen- en buitenland.

beslissingen van de bevoegde organen uitvoert. Het staat ten dienste van het Comité van Ministers en desgewenst van de Interparlementaire Commissie. Het is het bestendige apparaat ten behoeve van de Raad. De leiding van het Algemeen Secretariaat berust bij de Algemeen Secretaris.

Het Comité van Ministers benoemt, schorst en ontslaat de Algemeen Secretaris na ter zake het oordeel van de Raad te hebben ingewonnen. Eveneens de Raad gehoord stelt het Comité van Ministers de personeelsformatie van het Algemeen Secretariaat vast. Binnen dat kader benoemt en ontslaat de Algemeen Secretaris het overige personeel van het Algemeen Secretariaat.

Plaats van vestiging van de Taalunie (artikel 15)

Hierover zal worden beslist door het Comité van Ministers.

SEPTENTRION

REVUE DE CULTURE NEERLANDAISE

Éditée par la Stichting Ons Erfdeel v z w / 4e année - numéro 1/1975

Financiering (artikelen 16 en 17)

De Taalunie zal eenzelfde rechtsbevoegdheid krijgen als op eigen grondgebied wordt verleend aan gelijksoortige instellingen. Bovendien wordt het verlenen van faciliteiten en immuniteiten ten gerieve van de Taalunie geregeld in een afzonderlijk later af te sluiten Protocol.

De ontwerp-begroting van de Taalunie wordt voorbereid door de Algemeen Secretaris, vastgesteld door de Raad en goedgekeurd door het Comité van Ministers. De gelden voor de verwezenlijking van de doelstellingen van de Taalunie worden door de beide regeringen verstrekt. Het ligt voor de hand daarbij de reeds eerder toegepaste regeling te hanteren, volgens welke de jaarlijkse subsidies van de Belgische en Nederlandse regering zich verhouden als 1 : 2, gezien de getalsverhouding der Nederlandssprekenden in beide landen.

In daartoe aanleiding gevende gevallen kan het Comité van Ministers een andere regeling treffen.

37

38

Een Nederlandse les op de Arabische school in Zaandam.

Het taalonderwijs aan buitenlandse kinderen vraagt in beide landen grote aandacht.

Op de Rotterdamse kleuterschool 'Vergeet mij niet' wordt een nieuwe onderwijsmethode getoetst in een les aan Turkse kinderen.

Geschillen (artikel 18)

In geval van geschil wordt de zaak verwezen naar een arbitragecommissie. Bij geschillen met derden wordt de zaak beslecht voor de bevoegde rechter.

Territoriale toepassing (artikel 19)

De regering van de Nederlandse Antillen is van mening dat de werking van het Verdrag zich voorshands zou kunnen beperken tot Nederland.

Zij bestudeert nog in hoeverre het zinvol zou zijn om te zijner tijd gebruik te maken van de in het tweede lid van artikel 19 opgenomen mogelijkheid om de werking van het Verdrag uit te breiden tot de Nederlandse Antillen. Teneinde de procedure voor een eventuele uitbreiding van de gelding te zijner tijd te vergemakkelijken wordt thans reeds goedkeuring voor het gehele Koninkrijk gevraagd.

CULTUURRAAD
 VOOR DE
NEDERLANDSE CULTUURGEMEENSCHAP

ZITTING 1973-1974

6 NOVEMBER 1973

VOORSTEL VAN DECREET

tot vaststelling van de officiële benaming
 van de Nederlandse taal

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

De geschiedenis van de zandelijke Nederlanden en, meer bepaald, de overwegende rol daarin gespeeld door het Graafschap Vlaanderen, gaven aanleiding tot de ruime verspreiding zoals wij die thans nog kennen van de termen « Vlaams » en « Vlaamse taal » tot aanduiding van de taal gebruikt in het Nederlandse taalgebied van België.

Meer en meer evenwel, vooral sinds de jongste wereldoorlog, breekt het besef door dat deze « Vlaamse taal » deel uitmaakt van de verscheidenheid die op tal van gebieden de rijkdom uitmaakt van de Nederlandse spraak en dat dienvolgens de juiste benaming van deze taal « het Nederlands » of « de Nederlandse taal » is.

Het past bijgevolg het gebruik van de juiste benaming te stimuleren en het daarom bij decreet te bekrachtigen.

H. BOEL.

VOORSTEL VAN DECREET

Artikel 1.

De officiële benaming voor de taal gebruikt in het Nederlandse taalgebied van België is « het Nederlands » of « de Nederlandse taal ».

Art. 2.

Deze benaming wordt gebruikt in alle in die taal gestelde stukken, uitgaande van openbare diensten en daarmee gelijkgestelde diensten, instellingen van openbaar en gesubsidieerd onderwijs, door de overheid gesubsidieerde verenigingen en instellingen.

Art. 3.

Het gebruik van de termen « Vlaams » of « Vlaamse taal » tot aanduiding van de benaming van de taal gebruikt in het Nederlandse taalgebied van België, is beperkt tot die gevallen waarin zulks wegens historische of folkloristische redenen verantwoord is.

Art. 4.

De Koning is belast met de uitvoering van dit decreet.

H. BOEL,
 E. BOUWENS,
 A. DUA,
 A. KEMPINAIRE.

Associatie van derde landen (artikel 20)

In beginsel laat het Verdrag de mogelijkheid open associatieovereenkomsten te sluiten. In de eerste plaats wordt hier gedacht aan landen die nauw met de Nederlandse taal en cultuur verbonden zijn. Elke associatieovereenkomst zal vooraf de afzonderlijke instemming van de Verdragsluitende Partijen moeten hebben.

Duur en wijziging (artikelen 21 en 22)

Het Verdrag wordt in beginsel voor onbepaalde tijd gesloten. De minimumduur is tien jaar. Wijziging kan plaatsvinden volgens de procedure die in artikel 22 is omschreven.

Besluit van het Comité van Ministers houdende de instelling van een voorbereidende structuur van de Nederlandse Taalunie

De Vice-voorzitter en Gemeenschapsminister van Cultuur en de Gemeenschapsminister van Onderwijs van de Vlaamse Executieve en de Minister van Onderwijs en Wetenschappen en de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk van het Koninkrijk der Nederlanden:

Constaterend dat, krachtens artikel 1 van het op 9 september 1980 te Brussel ondertekende Verdrag tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden, de Nederlandse Taalunie is ingesteld;

Optredend als Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie;

Overwegend dat het, om de Nederlandse Taalunie operationeel te maken, wenselijk is een voorbereidende structuur in het leven te roepen;

Besluiten tot de instelling, met ingang van 1 januari 1982, van de Nederlandse Taalunie in oprichting, in dit besluit verder aan te duiden als de Taalunie i.o.;

en besluiten verder als volgt:

Artikel 1

Taak van de Taalunie i.o. is datgene te doen dat leidt tot de totstandkoming van de Organen van de Nederlandse Taalunie – Comité van Ministers, Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren, Interparlementaire Commissie, Algemeen Secretariaat – en het scheppen van omstandigheden waarin de Nederlandse Taalunie haar werkzaamheden op doeltreffende wijze kan beginnen.

Artikel 2

Het beleid van de Taalunie i.o. ligt bij het Comité van Ministers. Het Comité kan zich doen bijstaan door een college van deskundigen waarin elk van de leden van het Comité is vertegenwoordigd.

Artikel 3

De voorbereiding en de uitvoering van het beleid van de Taalunie i.o. geschieden door een Algemeen Secretariaat, dat bestaat uit een Algemeen Secretaris, een plaatsvervangend Algemeen Secretaris en een aantal medewerkers. Het Comité van Ministers stelt de personeelssamenstelling van het Algemeen Secretariaat vast. Tot ambtenaar van het Algemeen Secretariaat worden alleen aangewezen personen die een ambtelijke of een analoge rechtspositie hebben. De leden van het Algemeen Secretariaat blijven in rechtspositionele zin

ambtenaar van het departement/de instelling van waaruit zij worden gedetacheerd. Het Algemeen Secretariaat vormt evenwel een geheel dat als zodanig ten dienste staat van het Comité van Ministers.

Artikel 4

Het Comité van Ministers stelt de Algemeen Secretaris, de plaatsvervangend Algemeen Secretaris en andere hoofdmedewerkers aan en bepaalt het einde van de aanwijzing. De Algemeen Secretaris wijst de overige personeelsleden van het Algemeen Secretariaat aan, met inachtneming van het bepaalde in artikel 3 en na daartoe de instemming van het Comité van Ministers te hebben verkregen.

Artikel 5

De Taalunie i.o. bezit rechtspersoonlijkheid. Zij heeft haar zetel te 's-Gravenhage. Zij kan contracten naar burgerlijk recht sluiten, roerende goederen verwerven en vervreemden, particuliere en openbare gelden ontvangen en uitgeven, alsmede in rechten optreden. Zij wordt hiertoe vertegenwoordigd door de Algemeen Secretaris.

Artikel 6

De beide regeringen verstrekken de Taalunie i.o. de voor de uitvoering van haar taak benodigde financiële middelen in een zodanige verhouding dat de Vlaamse Executieve éénderde en de Nederlandse regering tweederde van de kosten betaalt. Het Comité van Ministers heeft de bevoegdheid in daartoe aanleiding gevende gevallen te besluiten dat hiervan zal worden afgeweken. Het Comité van Ministers stelt de begroting van de Taalunie i.o. en eventuele regelen omtrent het financieel beheer vast.

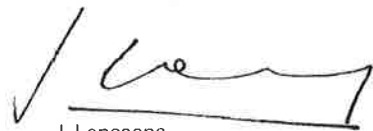
's-Gravenhage, 27 januari 1982

De Vice-voorzitter en
Gemeenschapsminister van
Cultuur,

K. Poma

De Gemeenschapsminister
van Onderwijs,

J. Lenssens

De Minister van Onderwijs en
Wetenschappen,

dr J. A. van Kemenade

De Minister van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk
Werk,

A. van der Louw

Besluit van het Comité van Ministers houdende de vaststelling van enige bepalingen bij het operationeel worden van de Nederlandse Taalunie

Het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie

Gelet op het Verdrag tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de Nederlandse Taalunie (Brussel, 9 september 1980);

Overwegend dat dit Verdrag in werking is getreden op 1 april 1982, zijnde de eerste dag van de derde maand volgende op de dag van de uitwisseling van de akten van bekrachtiging; Overwegend dat met zijn besluit van 27 januari 1982 werd overgegaan tot de instelling, met ingang van 1 januari 1982, van een voorbereidende structuur om de Nederlandse Taalunie operationeel te maken, geheten: Nederlandse Taalunie in oprichting;

Overwegend dat drie van de vier in artikel 6 van het Verdrag genoemde Organen thans functioneren, namelijk het Comité van Ministers sedert 27 januari 1982, de Interparlementaire Commissie sedert 6 mei 1983 en de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren sedert 8 december 1983;

Besluit:

Artikel 1

Gerekend van 1 april 1984 wordt de Nederlandse Taalunie operationeel, voorzover dit niet reeds het geval was op de dag van de inwerkingtreding van het Verdrag.

Artikel 2

Aan de Nederlandse Taalunie is verbonden een Algemeen Secretariaat, zijnde het vierde Orgaan van de Nederlandse Taalunie als bedoeld in artikel 6 van het Verdrag.

Artikel 3

Aan het Algemeen Secretariaat van de Nederlandse Taalunie wordt bij gelegenheid van de vaststelling van de begroting, door het Comité van Ministers een formatie toegekend waarop personeelsleden van het Algemeen Secretariaat vast dan wel tijdelijk kunnen worden aangesteld.

Artikel 4

Zolang de rechtspositie van het personeel van het Algemeen Secretariaat conform het bepaalde in artikel 14, derde tot en met vijfde lid van het Verdrag, nog niet is geregeld, worden tot ambtenaar van het Algemeen Secretariaat slechts personen aangewezen die een ambtelijke of een analoge rechtspositie hebben; personeelsleden van het Algemeen Secretariaat blijven in rechtspositionele zin ambtenaar van het departement of de instelling van waaruit zij worden gedetacheerd of tewerkgesteld.

Artikel 5

Onverminderd het bepaalde in artikel 4 kunnen personeelsleden, indien zij dat wensen, door de Nederlandse Taalunie worden aangesteld naar burgerlijk recht.

Artikel 6

Salarissen, sociale lasten, onkosten en vergoedingen verbonden aan de aanstellingen bedoeld in artikel 4 en 5 worden ten laste gebracht van de begroting van de Nederlandse Taalunie, tenzij een detacherende of tewerkstellende instantie daar om haar moverende redenen van afziet.

Artikel 7

Bij het Algemeen Secretariaat aangestelde personeelsleden verrichten hun werkzaamheden op de plaats waar het Algemeen Secretariaat kantoor houdt. Deze plaats wordt bepaald door het Comité van Ministers.

Artikel 8

De Nederlandse Taalunie heeft haar zetel te 's-Gravenhage, tenzij het Comité van Ministers, handelend in overeenstemming met het bepaalde in artikel 15 van het Verdrag, besluit deze zetel te verplaatsen; in dit laatste geval houdt het Comité van Ministers rekening met de belangen van de bij het Algemeen Secretariaat aangestelde personeelsleden.

Artikel 9

Met betrekking tot de voorrechten en immuniteiten welke nodig zijn voor de uitoefening van de functies en voor het bereiken van de doelstellingen van de Taalunie, houdt het Comité van Ministers de volledige bevoegdheid aan zich, totdat bedoelde voorrechten en immuniteiten conform het bepaalde in artikel 16, tweede lid van het Verdrag, zijn vastgelegd in een tussen de Hoge Verdragsluitende Partijen gesloten Protocol.

Artikel 10

Zolang de regelen omtrent het financiële beheer, als bedoeld in het bepaalde in artikel 17 van het Verdrag, nog niet zijn vastgesteld, houdt het Comité van Ministers de hand aan de Voorlopige Regeling Financieel Beheer zoals vastgesteld op 1 maart 1984.

Artikel 11

De Algemeen Secretaris is belast met de uitvoering van dit besluit.

Oud Turnhout,
1 maart 1984

Het Comité van Ministers
De Voorzitter,

K. Poma

Besluit van het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie houdende vaststelling van de plaats van vestiging van de zetel van de Nederlandse Taalunie

Het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie

Gelet op het op 9 september 1980 door het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden ondertekende Verdrag inzake de Nederlandse Taalunie, inzonderheid artikel 15;

Besluit:

Artikel 1

De zetel van de Nederlandse Taalunie is gevestigd te 's-Gravenhage.

Artikel 2

Dit besluit wordt ter kennis gebracht van de Hoge Verdragsluitende Partijen.

Artikel 3

De Algemeen Secretaris is belast met de uitvoering van dit besluit.

Leiden,
19 juni 1984

Het Comité van Ministers
De Voorzitter,

K. Poma

Bronvermelding

- 1 19 20 33 34 35 36 Dienst Letteren en Dramatische Kunst van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap te Brussel.
- 2 13 Universiteitsbibliotheek van de Rijksuniversiteit Leiden.
- 3 4 8 21 27 Letterkundig Museum te 's-Gravenhage.
- 5 Uit: Michault, P. *Van den drie blinde danssen*; Naar de Nederlandse bewerking van 1482 in facsimile herdrukt, ingeleid en toegelicht door Dr. W. J. Schuijt. Amsterdam 1955. Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage.
- 6 11 12 14 18 Archief en Museum van het Vlaamse Cultuurleven, Antwerpen.
- 7 9 10 25 29 Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage.
- 15 Archiefdienst van de Nederlandse Hervormde Kerk te 's-Gravenhage.
- 16 Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te Gent.
- 17 Willemsfonds te Gent.
- 22 23 24 26 37 38 Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.
- 28 31 Internationaal Perscentrum, Agenschap Belga te Brussel.
- 30 Particuliere collectie.
- 32 Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.
- 39 Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap in België.

Colofon

Productie: Algemeen Secretariaat van de Nederlandse Taalunie,
's-Gravenhage, 1988

Druk: Staatsdrukkerij, 's-Gravenhage

Vormgeving: Staatsdrukkerij

Uitgave: Stadhoudersplantsoen 2

2517 JL 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 46 95 48

Zetwerk: Ando, 's-Gravenhage

38.039/5.000-50/807035